

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Frankistické Španělsko a Rovníková Guinea: Vrcholná
fáze kolonialismu a dekolonizace**

Petra Kuleová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**Frankistické Španělsko a Rovníková Guinea: Vrcholná
fáze kolonialismu a dekolonizace**

Petra Kuleová

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Jan Záhořík, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu, panu doc. PhDr. Janu Záhoříkovi, Ph.D. za poskytnuté rady a bezbřehou trpělivost, s níž vedl mou práci.

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Obsah

1. Úvod	1
2. Španělsko ve 20. století	4
2.1. Občanská válka	4
2.1.1. Povstání generálů a průběh války	4
2.1.2. Politika neintervence a její vliv na pozdější diplomatickou izolaci Španělska	6
2.2. Poválečný vývoj	8
2.2.1. Turbulentní 40. léta	8
2.2.2. Obrácení pozornosti k Africe	9
2.2.3. Diplomatická izolace a reformy 50. a 60. let	10
2.2.4. 70. léta a smrt caudilla	11
3. Rovníková Guinea – obecné informace	13
3.1. Geografie a obyvatelstvo	13
3.1.1. Poloha a jednotlivé části	13
3.1.2. Obyvatelstvo	14
3.2. Historické mezníky	16
4. Kolonizace Afriky. Španělská Guinea jako kolonie	18
4.1. Kolonizace Afriky	18
4.1.1. Scramble for Africa a Berlínská konference	18
4.2. První kolonizace v Guinejském zálivu	20
4.2.1. Španělé v Guinejském zálivu – objevné plavby a počátky osidlování	20
4.2.2. Odboj domorodců proti kolonizaci	22
4.2.3. Reformy a koloniální správa	23

4.3.	Období druhé kolonizace	25
4.3.1.	Guinea během občanské války a druhé světové války	25
4.3.2.	Správa kolonie po občanské válce	26
4.3.3.	Hospodářská stránka kolonizace.....	28
4.3.4.	Společnost a rasová otázka	30
5.	Dekolonizace	33
5.1.	Počátky dekolonizace ve světě.....	33
5.2.	Dekolonizace Španělské Guiney.....	34
5.2.1.	Mezinárodní tlak – role OSN.....	34
5.2.2.	Vznik nacionalistických hnutí	36
5.2.3.	Snaha odvrátit nevyhnutelné.....	38
5.2.4.	Ústavodárná konference a referendum o ústavě.....	40
5.2.5.	První (a poslední) svobodné volby, vyhlášení nezávislosti	43
5.3.	Vývoj po dekolonizaci	44
5.3.1.	Španělské dědictví a diplomatické vztahy nezávislého státu.....	45
6.	Závěr.....	47
7.	Seznam použité literatury a pramenů	50
7.1.	Monografie	50
7.2.	Články	50
7.3.	Ostatní	51
	Resumé.....	52

1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce je vrcholná fáze španělského kolonialismu v Guinejském zálivu, konkrétně na území dnešní Rovníkové Guiney. Za počátek tohoto období lze označit španělskou občanskou válku probíhající v letech 1936 – 1939. Ukončeno bylo v roce 1968 vyhlášením nezávislosti Rovníkové Guiney. Zároveň je diskutován i průběh procesu dekolonizace a nastíněn vývoj bezprostředně po osamostatnění kolonie. V zájmu kontinuity je určitá část práce věnována vývoji ve Španělsku ve 20. století a také první fázi kolonizace guinejských držav.

Největší pozornost je věnována administrativní správě kolonií v období po španělské občanské válce, kdy zemi vládl generalissimus Francisco Franco a rozdílům mezi prvním a druhým obdobím kolonizace. Samostatnou kapitolu tvoří období dekolonizace, jež jsem se pokusila logicky a věcně uspořádat a podat tak strukturovaný popis komplikované cesty za svobodou. Jelikož samotný proces byl daleko složitější, je v práci uveden ve zkrácené podobě a zmiňovány jsou pouze klíčové postavy a události. Své místo zde má i hospodářský faktor kolonizace, jelikož si však netroufám zabíhat do podrobností v oblasti, která není mou specializací, je pouze stručně přiblížen.

Téma jsem si zvolila s prvořadým cílem získat nové vědomosti a ty poté prostřednictvím své práce interpretovat. Dějinami Afriky jsem se dříve zabývala pouze okrajově, ale čím více jsem se s nimi seznamovala, tím více mne fascinovaly svým výzkumným potenciálem. Jelikož k africkému kontinentu neodmyslitelně patří pojem kolonialismu, kostra tématu byla nasnadě. Volba konkrétní země byla zčásti ovlivněna mými osobními sympatiemi ke Španělsku a jazykovými dispozicemi a z části pocitem solidarity, jelikož jako příslušníka malého státu mě zaujal osud oné opomíjené zemičky ve střední Africe.

Cílem mé práce je zmapovat vývoj Rovníkové Guiney v období španělské nadvlády, s důrazem na třicetileté období vrcholné fáze kolonialismu. Zároveň jsem si položila otázku, jaký význam měla Rovníková Guinea pro španělský kolonialismus a pro Španělsko jako takové. Od své práce očekávám, že čtenáře stručně seznámí s nejvýznamnějšími událostmi v dějinách Rovníkové Guiney a charakteristickými znaky španělské koloniální správy v Africe.

Úvodní kapitolu práce jsem věnovala přiblížení vývoje ve Španělsku od 30. let 20. století, tedy od propuknutí občanské války do poloviny 70. let, kdy se frankistický

režim po smrti caudilla Francisca Franca zhroutil. První podkapitola pojednává přímo o španělské občanské válce: jejím počátku, průběhu a konci. Zmíněna je zde i politika *neintervence* a její vliv na pozdější postavení Španělska na mezinárodní scéně. Tento konflikt sice není stěžejním tématem práce, přesto jsem se jej rozhodla alespoň stručně přiblížit, jelikož zásadním způsobem ovlivnil nadcházející události. Další podkapitoly se již týkají nástupu generalissima Francisca Franca k moci a změnám, jimiž si španělský stát prošel do poloviny 70. let a následné restaurace bourbonské dynastie. Samotné postavě Francisca Franca je však z důvodu omezeného rozsahu práce věnována jen malá pozornost.

Druhá kapitola obsahuje některé nejdůležitější údaje o Rovníkové Guineji. Tato kapitola spolu s první plní funkci postupného uvedení do hlavní problematiky této práce a stanovuje základní terminologii, jež bude v dalších kapitolách rozvedena. Podkapitola *Geografie a obyvatelstvo* je věnována výčtu jednotlivých částí státu a jejich specifik, dále pak různorodé etnické a národnostní skladbě obyvatelstva. Druhá podkapitola nese název *Historické mezníky* a stručně přibližuje dějiny státu od objevení ostrova Fernando Poo (dnešní Bioko) a Annobón v 15. století až po získání nezávislosti na Španělsku v roce 1968.

Třetí kapitola je zároveň první ze dvou hlavních kapitol práce a je věnována španělskému kolonialismu v Africe, s důrazem na území Rovníkové Guiney. Kapitola se dělí na dvě části, z nichž první přibližuje období první kolonizace, tedy od objevných a kolonizačních plaveb uskutečněných Španěly v 18. a 19. století, do příchodu století dvacátého. Konkrétně hovoří o zisku původně portugalského území v Guinejském zálivu, jednotlivých plavbách a počátečním odporu domorodců proti osidlovacím snahám španělské Koruny a evropské dominanci. Druhá podkapitola se již zcela věnuje stěžejnímu tématu této práce, tedy období druhé okupace a vrcholu španělského kolonialismu v Africe za vlády frankistického režimu. Stejně jako v první podkapitole je diskutována správa kolonie a nově i ekonomický aspekt koloniální nadvlády. Závěr je věnován rasové otázce a stručně přibližuje přístup Španělů k domorodému obyvatelstvu.

Poslední kapitola pojednává o dekolonizaci Rovníkové Guiney. Na úvod je v rámci jediné podkapitoly stručně přiblížen počátek dekolonizace v Africe. Poté se již veškerá pozornost obrací k nelehké cestě Rovníkové Guiney ke svobodě. Významnou roli v tomto procesu sehrála Organizace spojených národů (OSN) a nově

vzniklá hnutí guinejských nacionalistů. Oběma těmto faktorům je věnováno zvláštní místo. Navzdory všudypřítomnému tlaku na ukončení nadvlády evropských mocností se Španělsko nechtělo svých držav vzdát a zahájilo rozsáhlou reformaci správy. Nejvýznamnější kroky španělské vlády jsou popsány v jedné z dalších podkapitol. Nakonec je stručně a věcně popsán samotný průběh dekolonizace Rovníkové Guiney, tedy svolání Ústavodárné konference, referendum o přijetí ústavy, volby, z nichž nejdůležitější pro budoucí vývoj státu byly bezpochyby ty prezidentské a slavnostní vyhlášení nezávislosti. Jako epilog slouží zhodnocení ekonomické a diplomatické situace Rovníkové Guiney po osamostatnění.

Výběr literatury byl od počátku směřován do zahraničí, jelikož v českém prostředí se bohužel problematice dějin Rovníkové Guiney nikdo na vědecké úrovni nevěnuje. Z děl českých autorů bych zmínila *Dějiny Afriky* od Jana Klímy¹. Ačkoliv kniha nebyla stěžejním zdrojem této práce, poskytla mi alespoň stručný a přehledný popis dějin afrického kontinentu a usnadnila orientaci v jeho složitém dějinném vývoji. V kapitolách věnujících se moderním dějinám Španělska mi dobře posloužily články od Jiřího Chalupy, jenž se na toto téma zaměřuje.

Na poli zahraniční literatury jednoznačně dominovala díla španělsky píšících autorů. Přímo tématem Rovníkové Guiney se jich však zabývá velmi málo a navíc jsou v tuzemsku špatně dostupná. Nejvíce jsem čerpala z děl Alicie Serrano Campos, která se zaměřuje konkrétně na období dekolonizace Rovníkové Guiney a dále pak z knihy *Spanish Africa* od Reného Péliissiera², jež podrobně pojednává o jednotlivých španělských državách v Africe. Za významný zdroj informací bych označila články od Gaustaua Nerína i Abad a Juana Bautisty Vilara a diplomovou práci Pauly García Ascanio.

V zájmu zachování neutrality a zprostředkování pohledu druhé strany, tedy kolonizovaných domorodců jsem se pustila do náročného hledání primárních zdrojů. Bohužel se mi však nepodařilo nalézt či získat žádný hodnotný archivní materiál. Celá práce tak stojí pouze na sekundární literatuře.

¹ KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*, Praha 2012.

² PÉLISSIER, René, *Spanish Africa – Afrique Espagnole. Etudes sur la fin d'un Empire (1957–1976)*, Orgeval 2005.

2. Španělsko ve 20. století

2.1. Občanská válka

2.1.1. Povstání generálů a průběh války

Španělsko za dobu své dlouhé existence zažilo mnohé, avšak události, která se skutečně významně zapsala do jeho dějin a na mnoho let ovlivnila vývoj celého státu, byla občanská válka v první polovině 20. století. Válka samotná je jistě zajímavou, i když velice smutnou kapitolou, ale pro tuto práci není tak důležitá, jako to, co následovalo po ní. Nejprve ale stručný popis tohoto bratrovražedného konfliktu.

Jak již bylo řečeno, občanská válka se odehrála v první polovině 20. století, respektive mezi lety 1936 a 1939. Šestnáctého ledna 1936 se po vítězství ve volbách postavila do čela španělské republiky levicová vláda Lidové fronty, tvořená příslušníky komunistické, socialistické a republikánské strany, vedená Manuelem Azañou na postu premiéra.³ Již v této době se v hlavách několika vysoce postavených nacionalistických důstojníků španělské armády zrodil plán na násilné převzetí moci.

Tento plán získal jasné obrysy v noci ze 17. na 18. července 1936, kdy ve Španělském Maroku, konkrétně ve městě Melilla, a na Kanárských ostrovech propukla protivládní vzpoura. V jejím čele stál tzv. *Unión Militar Española* (Španělský vojenský svaz) - UME, ve kterém se sdružili nespokojení důstojníci. Šlo především o generály José Sanjurja, který na přípravy dohlížel z exilu, Emilia Mola a Francisca Franca. Už samotný vznik této konspirativní organizace byl pro vládu jasným varováním před blížící se hrozbou, Azañův kabinet se však omezil pouze na odeslání podezřelých velitelů mimo hlavní město – Franca na Kanárské ostrovy, Godeda na Baleáry, Mola byl nucen odejít z Maroka do Pamplony.⁴ Signálem pro začátek povstání bylo heslo „V celém Španělsku je nebe bez mraků“, odvysílané radiostanicí Ceuta. Vzápětí povstaly jednotky generála Moly v Burgosu, Fanjula v Madridu, Godeda v Barceloně a dále posádky v San Sebastianu, Toledu, Albacete a na mnoha dalších místech. Ke

³ LONGO, Luigi, *Madridská epopej*, Praha 1958, s. 25.

⁴ UBIETO ARTETA, Antonio, REGLÁ CAMPISTOL, Juan, JOVER ZAMORA, José María, SECO SERRANO, Carlos, *Dějiny Španělska*, Praha 1995, s. 699.

vzbouřencům se připojili i generálové, do té doby považovaní za stoupence republiky – Cabanellas v Zaragoze, Queipo de Llano v Seville a Aranda v Oviedu.⁵ Franco se mezitím přesunul z exilu na Kanárských ostrovech nejdříve do Casablancy a poté do Tetuánu ve Španělském Maroku. Přelet byl předem domluven a objednáno Luisem Bolinem.⁶

Jedinou dostupnou ozbrojenou odezvou na povstání nacionalistů byly narychlo zformované dělnické milice. Ty hned na počátku zaznamenaly úspěchy při potlačování vzpour například ve Valencii, Cartageně, Malaze, Murcii, Alicante, Santanderu a Bilbao. Všeobecná nedisciplinovanost společně s naprosto nedostatečnou výzbrojí a výstrojí ale milicím jejich působení znesnadňovala, a tak se povstalcům podařilo prosadit na Kanárských ostrovech, v Maroku, na Baleárských ostrovech, v Seville, v Zaragoze, ve starém království Leon, ve Staré Kastilii a zčásti v Galicii.⁷ Po rozšíření povstání do pevninského Španělska a částečné stabilizaci front převzal generál Franco jižní armádu a generál Mola byl pověřen velením armády severní. Franco se v říjnu, po tragické smrti generála Sanjurja, stal vrchním velitelem Nacionalistů.⁸

Jednou z nejdůležitějších operací celé války byla bitva o Madrid. Republice se velice dlouho dařilo město bránit a to především za přispění nově vzniklých mezinárodních brigád. Nacionalisté na hlavní město udeřili v plné síle krátce po úspěšném povstání, ale po více než dvaceti dnech těžkých bojů byl Madrid ubráněn a Francovo nabubřelé prohlášení, „že 7. listopadu, ve výročí Velké říjnové socialistické revoluce, vstoupí do Madridu, hnízda bolševismu ve Španělsku“⁹ nedošlo naplnění. Nacionalisté se ale nevzdali a plánovali další ofenzívy.

Začátkem února 1937 se boje přesunuli na Jaramu. Sedmáctého února se konečné vítězství přiklonilo na stranu Republiky a Madrid byl znovu zachráněn. Porážka u Jaramy vyvolala v nacionalistickém táboře velké překvapení a touhu co nejdříve ji odčinit. Nově se k dobytí Madridu nachystal italský expediční sbor. Útok, vedený ze severu, byl zahájen 8. března 1937. I tento pokus byl však spojenými silami

⁵ LONGO, s. 33.

⁶ BRIDGEMAN, Brian, *Letci*, Cheb 1999, s. 26–29.

⁷ LONGO, s. 36–37.

⁸ UBIETO ARTETA, REGLÁ CAMPISTOL, JOVER ZAMORA, SECO SERRANO, s. 703.

⁹ kolektiv autorů; uspoř. BIHELLER, Bedřich, LAŠTOVIČKA, Bohuslav, *Bojovali jsme ve Španělsku*, Praha 1957, s. 23.

mezinárodních brigád a španělských jednotek Lísterových, Merových, Galánových a Nanettiho odražen.¹⁰

Franco poté na nějaký čas upustil od snah dobýt hlavní město a soustředil se na sever Španělska, na oblast Biskajska, kraj kolem Santanderu, Asturii a Bilbao. První nacionalistické akce měly začít 31. března. Veškeré pokusy Republiky ubránit severní frontu nakonec selhaly a Bilbao bylo obsazeno. Poté se vládní jednotky odhodlaly k poslednímu útoku na nacionalistické obležení Madridu, a to v oblasti Gudarrama.¹¹ Ofenzíva u Brunete byla zahájena 5. července 1937 a skončila vítězstvím republikánských jednotek. Nacionalisté tak byli nuceni narychlo opustit severní frontu, což přesně vyhovovalo záměrům Republiky. Přes počáteční úspěchy se však již 24. července povstalcům podařilo Brunete znovu dobýt.¹² Bitvou o Brunete skončil rok bojů o hlavní město. Madrid zůstal v držení Republiky až do 28. března 1939, kdy byl definitivně obsazen Francovými jednotkami.¹³ Na konci roku 1938 se Republika vzepjala k poslední a dosud největší ofenzívě, která vstoupila do dějin jako operace na Ebru. Krvavá bitva trvající více než tři měsíce skončila pro vládní jednotky neúspěchem. Armáda byla demoralizována jak samotnou porážkou, tak obrovskými ztrátami. V jejím důsledku byla navíc otevřena cesta k dobytí celého Katalánska, k němuž došlo v prosinci 1938.

Bitva na Ebru předznamenala neodvratně se blížící konec války. Šestadvacátého ledna 1939 vstoupil Yagüe se svou armádou do Barcelony, 28. března kapituloval Madrid. Postupně se přidaly další – 29. března Jaén, Ciudad Real, Albacete, Cuenka, Sagunto, 30. března Valencie, 31. března Almería, Murcia, Cartagena a Menorka. Prvního dubna 1939 občanská válka oficiálně skončila.¹⁴

2.1.2. Politika neintervence a její vliv na pozdější diplomatickou izolaci Španělska

Významnou roli ve španělské občanské válce sehrála tzv. politika *neintervence*. Hned po vypuknutí povstání vyslala španělská vláda do světa žádost o pomoc. Největší naději vkládala do západních demokracií - Francie, se kterou měla podepsanou smlouvu na

¹⁰ LONGO, s. 226–229.

¹¹ Tamtéž, s. 270–278.

¹² Tamtéž, s. 312–315.

¹³ BIHELLER, LAŠTOVIČKA, s. 39.

¹⁴ UBIETO ARTETA, REGLÁ CAMPISTOL, JOVER ZAMORA, SECO SERRANO, s. 708.

dovoz zbraní a Velké Británie. Spojené státy v té době upřednostňovaly politiku izolacionismu a nedalo se s nimi tedy počítat. Jak se brzy ukázalo, největší vliv při rozhodování o osudu Španělska měl postoj britské vlády, která španělskou žádost zamítla. Francouzský premiér Léon Blum původně pomoc přislíbil, ale po poradě se svým britským protějškem od tohoto rozhodnutí upustil. Bylo tedy nutné najít jinou cestu, jak španělské vládě pomoci. Možným východiskem se jevil názor, že pokud se zahraniční pomoci nedostane Republice, je nutné zabránit, aby se jí dostalo Francovi. Na návrh Francie tak byla vyhlášena politika „nevměšování“ neboli *neintervence* a Španělsku byl znemožněn nákup zahraničního vojenského materiálu. Na důkaz zpečetění této dohody vznikl Výbor pro nevměšování do španělských záležitostí, jenž měl dohlížet na dodržování principů neintervence.

Španělská vláda, opuštěná demokratickými státy, se tak mohla obrátit jen ke dvěma zemím – Mexiku a Sovětskému svazu. Mexiko hned od počátku odmítlo vstoupit do Výboru pro nevměšování a po krátké době se na jeho stranu přidal i Sovětský svaz. Ten Republice kromě potřebného válečného materiálu dodal vojenské a politické poradenství.¹⁵ Na druhé straně se Francovy jednotky mohly od začátku naprosto spolehnout na pomoc Německa a Itálie. Vzdušný most, díky němuž byla po propuknutí války ze Španělského Maroka do pevninského Španělska přepravena nacionalistická armáda, mohl být zrealizován jedině díky italským letounům Savoia a německým Junkers 52. Němci svou pomocí Francovým oddílům sledovali především dva cíle - vycvičit své vojáky a vyzkoušet novou techniku před blížící se světovou válkou, dále pak možnost obklopit Francii fašistickými státy v případě Francova vítězství.¹⁶

Počátkem léta 1937 předložil Alvarez de Vayo Radě Společnosti národů pádné důkazy, hovořící o rozsahu fašistické intervence ve Španělsku, získané během boje u Guadalajary. Společnost národů musela uznat částečný neúspěch politiky *neintervence*, nicméně vyhlásila, že v její principy nadále věří a že Výbor pro nevměšování bude pokračovat ve své činnosti.¹⁷

Politika *neintervence* nejenže de facto napomohla vítězství Franca, ale také ve svém důsledku měla rozhodující vliv na budoucí diplomatickou izolaci Španělska. Západní mocnosti, které během občanské války odmítly poskytnout jakoukoliv pomoc,

¹⁵ BEEVOR, Antony, *Španělská občanská válka: 1936–1939*, Praha 2004, s. 126.

¹⁶ Tamtéž, s. 101–115.

¹⁷ Tamtéž, s. 284–285.

v poválečné době celou zemi „trestaly“ za spolupráci s Hitlerovým Německem a Mussoliniho Itálií.

2.2. *Poválečný vývoj*

2.2.1. Turbulentní 40. léta

Po občanské válce nastoupilo Španělsko cestu reformace a odstraňování stop minulého režimu. Odborové organizace byly postaveny mimo zákon Dekretem o politické odpovědnosti z února 1939, církvi byla vrácena veškerá privilegia včetně dohledu nad vzděláváním¹⁸, v srpnu 1939 byl zřízen úřad Vrchního generálního štábu a Výboru národní obrany.

Ve 40. letech byl svět zasažen novou, ještě ničivější světovou válkou. Každý stát si musel zvolit, ke komu se připojí či zda zůstane stát stranou. V názoru na postoj Španělska k druhé světové válce a jejím účastníkům nebyla nová španělská vláda jednotná. Například ministr vnitra Serrano Súñer se přikláněl na stranu mocností Osy, ministr zahraničí plukovník Beigbeder naopak požadoval smířlivý postup vůči Velké Británii. Všechny úvahy o případné spolupráci nicméně hned v počátku potřel sám caudillo¹⁹, který chtěl jednoznačně zůstat stranou jakéhokoliv měření sil.²⁰ Svůj vliv na Francovo odmítání spojit síly s mocnostmi Osy mohlo mít i neuznání španělských nároků na francouzská koloniální území v severní Africe fašistickými státy. Obrat ve válce nakonec veškeré Francovy expanzivní ambice ukončil a země se poté soustředila na efektivnější využívání svých držav v Guinejském zálivu.²¹ Porážka mocností Osy pro Franca znamenala konec prudkého karierního vzestupu, během něhož se z řadového generála stal vůdcem národa. Franco však na sobě nedal znát žádné zklamání a vytyčil si nový cíl: udržení vlastní politické moci. Na veřejnosti ho však propagoval jako boj za záchranu duše Španělska. Pád svých bývalých dobrodinců Hitlera a Mussoliniho přešel

¹⁸ Například dekret z 29. července 1939 nařizoval učitelům uvést výuku do souladu s dogmatem, morálkou a Kanonickým právem.

¹⁹ Označení „Vůdce“ získal generál Francisco Franco ještě během války a provázelo ho celou jeho politickou kariérou.

²⁰ UBIETO ARTETA, REGLÁ CAMPISTOL, JOVER ZAMORA, SECO SERRANO, s. 714–716.

²¹ NERÍN I ABAD, Gustau, *Mito franquista y realidad de la colonización de la Guinea Ecuatorial*, in: *Estudios de Asia y África* 32, 1997, no. 1, s. 9.

téměř bez povšimnutí.²² Po skončení války Španělsku nastaly, co se mezinárodních vztahů týče, velmi těžké časy. Nadešla hodina pomsty a potrestání „proviniálních“. Spojenci si připomněli pomoc, kterou Hitler a Mussolini Francovi poskytli během občanské války a již na konferenci v Postupimi (červenec – srpen 1945) se dohodli, že v budoucnu nebudou brány na vědomí žádosti současné španělské vlády o přijetí do Organizace spojených národů (OSN). Později bylo dokonce Francovu režimu přezdíváno „hrob míru“.²³

V roce 1947 se odehrál zásadní moment ve vnitřní politice Španělska, a tím bylo vydání zákona o nástupnictví. Ten kromě problematiky budoucího Francova následníka, jak název napovídá, řešil i staronové politické uspořádání - země se díky němu vrátila k tradici katolického království. Ohledně volby nového panovníka byla vytyčena některá základní pravidla, například samotnou volbu nového monarchy měla provést Regentská rada a královský titul poté udělit *kortesy*. Co se týče požadavků na případného kandidáta, předně to musel být muž z královského rodu, španělského původu, vyznání katolického, minimální věk uchazeče byl stanoven na třicet let. Rok po přijetí zákona uzavřel Franco dohodu s barcelonským hrabětem donem Juanem de Borbón, že se kandidátem na hlavu státu stane jeho syn don Juan Carlos, který byl za tímto účelem povolán zpět do vlasti, aby se mu dostalo španělské výchovy, vojenské přípravy a „správné“ politické indoktrinace. Na přípravě učebního plánu se podílel sám caudillo. Tak byl učiněn první krok k restauraci bourbonské dynastie.²⁴

2.2.2. Obrácení pozornosti k Africe

Druhá světová válka byla pro Španělsko obdobím snění o rozšíření jeho afrických držav. Nároky si dělalo především na francouzská území, která se ocitla bez ochrany po pádu Francie v červnu 1940. Nicméně, jak již bylo řečeno, konec války tyto představy razantně ukončil. Zahraniční politika se v období izolace změnila z expanzivní na politiku ústupků. Režim hledal cestu ke sblížení s těmi zeměmi, u kterých cítil, že by ho mohly v budoucnu podporovat na mezinárodní scéně. Šlo především o státy Latinské Ameriky a arabský svět.

²² PRESTON, Paul, *Franco: krvavý diktátor nebo spasitel Španělska?*, Praha 2001, s. 442.

²³ UBIETO ARTETA, REGLÁ CAMPISTOL, JOVER ZAMORA, SECO SERRANO, s. 745.

²⁴ Tamtéž, s. 719–720.

Ve 40. letech byl znatelný zvýšený zájem o Afriku jak v hospodářské oblasti, což souviselo s politikou autarkie neboli soběstačnosti, která nenaplnila očekávání, ale v zájmu zachování důvěry v režim ji bylo nutné držet uměle naživu, tak i ve vědecké sféře. Vznikala nejrůznější centra zabývající se africkou otázkou, nejvýznamnějším byl *Instituto de Estudios Africanos* (Institut afrických studií) - IDEA, který byl založen v roce 1945. Institut se věnoval mnoha oborům a zahrnoval například oddělení geologie, geografie, etnologie, archeologie a umění, botaniky, antropologie, entomologie, medicíny atd. V rámci publikační činnosti vydával IDEA od roku 1947 *Archivos del Instituto de Estudios Africanos* (Soubory Institutu afrických studií), které informovaly o vědecké činnosti Institutu a dále časopis *África. Revista de estudios hispano-africanos* (Afrika. Časopis o hispánsko-afrických studiích), který byl určen široké veřejnosti. Kromě IDEA zde ještě existoval například *Instituto de Estudios Políticos* (Institut pro politická studia).

Po podrobnějším průzkumu všech španělských držav v Africe bylo shledáno, že zdroje Maroka nejsou tak velké, jak se předpokládalo a okupace enklávy Ifni je spíše strategickou než hospodářskou výhodou. Poté se veškerá pozornost upřela ke Guineji, jako možnému zdroji základních surovin, které na španělském trhu chyběly.²⁵ Kakaové a kávové plantáže na Fernando Poo a těžba dřeva v Río Muni se staly hlavním důvodem španělské přítomnosti v Guinejském zálivu.²⁶

2.2.3. Diplomatická izolace a reformy 50. a 60. let

Po válce byla španělská ekonomika bezprostředně ohrožena diplomatickou izolací, embargy a blokádami. Tato nová situace musela být brána v potaz, když se v rámci poválečné stabilizace a odstraňování stop minulého režimu určoval nový směr španělské hospodářské politiky. Jako vzor nemohl především z ideologických důvodů posloužit ani „bezbožný, imperialistický a bolševický Sovětský svaz“, ale zároveň ani „příliš pragmatický, cynický až amorální, přehnaně demokratický a tudíž slabý

²⁵ SUÁREZ BLANCO, Sergio, *Las colonias españolas en África durante el primer franquismo 1939–1959, Algunas reflexiones*, in: Espacio, tiempo y forma, serie 5, Historia contemporánea, 1997, no. 10, s. 318–324.

²⁶ Tamtéž, s. 328.

*kapitalistický Západ.*²⁷ Španělsko se tedy rozhodlo vydat se svou vlastní cestou a uzavřelo se do sebe. Novým cílem byla politika autarkie a naprosté soběstačnosti země.²⁸ Nicméně caudillo tuto svou původní, hojně propagovanou a podporovanou ideu zcela nezávislého státu – ostrova antikomunismu, zároveň neovlivněného demokratickým Západem, dokázal nenápadně a velice rychle opustit, když si uvědomil její neuskutečnitelnost.²⁹

Španělsku zpět na mezinárodní scénu dopomohl až rozkol mezi Západem a Východem. V nově polarizovaném světě, kde se každá ze stran snažila nalézt co nejvíce spojenců, se našlo místo i pro opovrhované Španělsko. Nejdříve došlo ke sbližení s Francií – v roce 1950 byly otevřeny hranice mezi oběma státy, a poté bylo uzavřeno několik obchodních dohod s Velkou Británií a Francií. Největším impulzem bylo navázání diplomatických vztahů se Spojenými státy. V průběhu 50. let proces pokračoval vstupem do několika integračních organizací, například do UNESCO (1952) a OSN (1955). Francovi, respektive jeho schopným vyjednávačům, se tak podařilo vrátit Španělsko zpět do společnosti vyspělých zemí.³⁰

Zatímco v 50. letech byla hlavní pozornost věnována vyvedení Španělska z diplomatické izolace, 60. léta už se nesla na vlně nevídaného rozvoje ekonomiky, způsobeného především turistickým boomem a všeobecnou světovou ekonomickou prosperitou. Sbližení se Západem s sebou ale přineslo i nebezpečí pro stávající režim v podobě nespokojenosti mezi mladou generací, která nezažila hrůzy občanské války a pod vlivem západních trendů toužila po svobodě. Pro budoucnost celé země mělo také velký význam založení baskické teroristické organizace ETA v roce 1959.³¹

2.2.4. 70. léta a smrt caudilla

Sedmdesátá léta byla poznamenána vlnou teroristických útoků, které zorganizovala ETA. Ta při výběru svých obětí a metod nebrala naprosto na nic ohledy a rozsévala po celé zemi strach a smrt. Jednou z jejích největších akcí byl atentát na ministerského

²⁷ CHALUPA, Jiří, *Diktátor a prosperita. Francisco Franco a španělský „hospodářský zázrak“*, in: Historický obzor 20, 2009, no. I.-II., s. 14.

²⁸ Tamtéž, s. 14–15.

²⁹ CHALUPA, Jiří, *Jak se dělá demokracie. Nástin demokratické transformace postfrankistického Španělska*, in: Historický obzor 9, 1998, no. I.-II., s. 18.

³⁰ UBIETO ARTETA, REGLÁ CAMPISTOL, JOVER ZAMORA, SECO SERRANO, s. 746.

³¹ CHALUPA, Jiří, *Jak se dělá demokracie*, s. 18–19.

předsedu, admirála Carrera Blanca z 20. prosince 1969. Jeho nástupcem se stal Carlos Arias Navarro. Nečekaný a krutý skon blízkého stoupence se Franca velice dotkl.³² Tou dobou se navíc caudillovo postavení začalo pomalu, ale jistě otrásat. V polovině 70. let, po pádu řeckého a portugalského režimu, byl de facto posledním diktátorem v Evropě (s výjimkou Sovětského svazu a jeho satelitů).³³ Opětovně se dostavila ekonomická krize, doplněná o krizi politickou a společenskou. Francovo zdraví se prudce horšilo a 30. října 1975 byl výkonem funkce hlavy státu pověřen don Juan Carlos. Generalissimus Francisco Franco Bahamonde, vůdce Španělska a velitel Křížového tažení, vítěz občanské války, nenáviděný i milovaný caudillo zemřel 20. listopadu 1975. S jeho odchodem se uzavřela významná kapitola španělských dějin, zrozená ve víru krvavé občanské války, poznamenaná snahou o vybudování nového typu státu a následně autoritativním režimem stojícím na postavě charismatického vůdce.³⁴

Na smrtelné posteli sepsal Franco vzkaz adresovaný španělskému lidu, který v den jeho smrti přečetl ve státní televizi ministerský předseda Carlos Arias Navarro. V dopise stálo: „*Prosím všechny o odpuštění tak, jako jsem celým svým srdcem odpustil těm, kteří se označili sami za mé nepřátele, ačkoli jsem je za takové nikdy nepokládal. Věřím, že jsem nikdy neměl jiné nepřátele než ty, kdo byli nepřáteli Španělska.*“ Na konec své spoluobčany varoval slovy: „*Nezapomeňte, že nepřátelé naší země a křesťanské civilizace jsou ve střehu.*“³⁵

³² UBIETO ARTETA, REGLÁ CAMPISTOL, JOVER ZAMORA, SECO SERRANO, s. 753.

³³ CHALUPA, Jiří, *Jak se dělá demokracie*, s. 17.

³⁴ UBIETO ARTETA, REGLÁ CAMPISTOL, JOVER ZAMORA, SECO SERRANO, s. 756.

³⁵ PRESTON, s. 642.

3. Rovníková Guinea – obecné informace

3.1. Geografie a obyvatelstvo

3.1.1. Poloha a jednotlivé části

Název dnešní Rovníkové Guiney (v angličtině Equatorial Guinea, ve španělštině Guinea Ecuatorial) prodělal stejně jako celá země během svého vývoje řadu změn.³⁶ Po dlouhou dobu bylo území známo jako Španělská Guinea a to až do roku 1959, kdy bylo oficiálně přejmenováno na Región Ecuatorial de España. Současný název byl ustanoven po vyhlášení nezávislosti v roce 1968.³⁷ Hlavním městem Rovníkové Guiney je Malabo (dříve zvané Santa Isabel), které založili v 19. století Britové na ostrově Bioko (dříve Fernando Poo³⁸) a je zároveň i provinčním centrem ostrova.

Rovníková Guinea se nachází na západě afrického kontinentu v Guinejském zálivu. Republiku tvoří dvě rozdílná teritoria: kontinentální část se skládá z pevninského území Río Muni s rozlohou 25 998 km², které je přibližně obdélníkového tvaru a hraničí s Gabonem na jihu a východě a s Kamerunem na severu, dále pak ostrůvků Corisco (asi 15,5 km²), Elobey Grande (méně než 2,6 km²) a Elobey Chico (méně než 0,26 km²). Ostrovy jsou správně přiřčeny k Río Muni a kontinentální část tak zabírá celkovou plochu 26 016 km². Ostrovní část zahrnuje ostrov Bioko u pobřeží Kamerunu (plocha 2017,6 km²) a sopečný ostrov Annobón (méně než 18 km²).³⁹

Ačkoliv spojena v jeden státoprávní celek, je Rovníková Guinea tvořena různorodými částmi s velice odlišnými přírodními podmínkami, kulturou, stupněm rozvoje a etnickou skladbou. Obyvatelstvo ostrova Bioko je složeno převážně z původního domorodého etnika Bubi a potomků pracovníků dovezených z různých částí Afriky. Naproti tomu v Río Muni žije suchozemské etnikum Fang, které nemá s ostrovany vůbec nic společného, a potomci španělských přistěhovalců. Rozdílnou intenzitu měl i vliv kolonizátorů – zatím co na Fernando Poo docházelo k plošnému

³⁶ KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*, Praha 2012, s. 30.

³⁷ PÉLISSIER, René, *Spanish Africa – Afrique Espagnole. Etudes sur la fin d'un Empire (1957–1976)*, Orgeval 2005, s. 49.

³⁸ Můžeme se také setkat s podobou Fernando Póo, Po nebo Pó.

³⁹ PÉLISSIER, s. 37–39.

zavádění španělského jazyka a kultury včetně katolického vyznání, v kontinentální části byla akulturační politika prováděna velmi laxně a polovičatě. Díky tomu ve vnitrozemí přežily starodávné zvyky a některé dialekty původního domorodého obyvatelstva.⁴⁰

Jak již bylo naznačeno, hlavní zájem španělských kolonizátorů se soustředil na ostrov Fernando Poo. Důvodem byly především výnosy z kakaových a kávových plantáží, založených evropskými osadníky. S tím souvisela také mnohem vyšší životní úroveň obyvatel ostrova. Nový způsob zemědělství zvýšil poptávku po pracovní síle, kterou však nebylo domorodé obyvatelstvo schopno uspokojit. Následoval příliv migrantů z různých koutů kontinentu, především z Nigérie, kteří byli najímáni jako levná pracovní síla. Jejich počet v průběhu času razantně stoupl a dnes jejich potomci tvoří významnou část obyvatelstva Rovnickové Guiney.⁴¹

3.1.2. Obyvatelstvo

Etnické složení bylo v koloniálních dobách skutečně různorodé a velkou variabilitu si zachovalo i do dnešních dní. Bělošské obyvatelstvo bylo vždy ve výrazné menšině, nicméně i přes své početní znevýhodnění svíralo otěže vlády pevně v rukou a tvrdě prosazovalo politiku metropole. Kromě již zmiňovaných etnik Bubi a Fang, nigerijských přistěhovalců a Evropanů, tvořili významnou složku obyvatelstva tzv. *Fernandinos*. Byli to kreolové, potomci Afričanů příšlých během britské okupace ostrova, vyznávající západní způsob života. Svého času byli velmi využíváni koloniální administrativou jako prostředníci mezi metropolí a podrobenými domorodci.⁴² Pro úplnost uveďme ještě několik dalších etnik, obývajících území Rovnickové Guiney: Pagalové, Ndowè, Ámbö, Combeové, Bengové (tzv. *playeros* neboli “obyvatelé pláží”), Bujebové nebo Pámuové.⁴³

Rovníková Guinea je jedinou španělsky mluvící zemí v Africe.⁴⁴ Všechna její etnika mluví svým vlastním jazykem, ale hlavní vliv si vždy udržovala právě

⁴⁰ VILAR, Juan, *Franquismo y descolonización española en África*, in: *Historia Contemporánea*, no. 30, 2005, s. 153.

⁴¹ PÉLISSIER, s. 23.

⁴² CAMPOS SERRANO, Alicia, *El régimen colonial franquista en el Golfo de Guinea*, in: *Revista Jurídica Universidad Autónoma de Madrid*, 2000, no. 3, s. 86.

⁴³ LACOSTA, Xavier, *España – Guinea, 1969: la estrategia de la tensión, parte I (de II)*, in: *Historia* 16, 2001, no. 297, s. 51.

⁴⁴ PÉLISSIER, s. 37.

španělština. S příchodem pracovníků z Nigérie sem byla přinesena i angličtina a například na ostrovech Annobón a Fernando Poo lze zaslechnout i portugalské nářečí.⁴⁵ Většina obyvatel je vyznání katolického, což je výsledkem intenzivní misijní činnosti především klaretiánů.⁴⁶ Přesto se podařilo zachovat i další původní kultury a animistická náboženství. Nesmí být opomenuto angažmá protestantů, kteří sem dorazili již na počátku 19. století – především anglických metodistů a presbyteriánů působících na Fernando Poo a amerických baptistů, kteří pobývali na ostrově Corisco a v Río Muni.⁴⁷

Z důvodu silného tlaku na „hispanizaci“ kultury z období frankismu vznikaly časté konflikty mezi evropskými osadníky a domorodci právě v oblasti kultury. Na tomto aspektu kolonizace později ve 20. století stavělo hnutí *négritude*. Bezprostředně s šířením evropské kultury, vzdělanosti a hodnot souviselo zakládání škol a snaha o zajištění školní docházky pro co nejvíce dětí. Například na konci 20. let 20. století se v Guineji dostalo středoškolského vzdělání až 903 chlapcům a 282 dívkám. K tomu 5 000 hochů a 1 034 dívek dosáhlo základního vzdělání. Největší podporu měla odborná výuka, vychovávající budoucí pracovní sílu. Vybraná mládež byla posílána do Španělska za vzděláním, v tomto případě šlo však spíše o propagandistický tah s cílem vzbudit u ní loajalitu k vládě a získat stoupence kolonialismu přímo v srdci kolonie.

Ke konci koloniální éry měla Španělská Guinea jeden z nejvyšších poměrů v počtu škol na počet obyvatelstva v subsaharské Africe. V roce 1966 zde bylo 147 základních škol s 21 421 žáky, z toho 32 jich mělo druhý stupeň, který navštěvovalo 1 565 žáků. Střední školy byly pouze dvě – jedna ve městě Bata a jedna v Malabu – s celkovým počtem 989 studentů. Tato na první pohled úctyhodná čísla ve skutečnosti nejsou znakem velkého úspěchu. Do statistik byly totiž započítávány i děti španělských osadníků a navíc podle testů, kterým se žáci podrobili, nebyla úroveň vzdělání nijak vysoká.⁴⁸

⁴⁵ To je způsobeno blízkostí bývalé portugalské kolonie, ostrova São Tomé e Príncipe.

⁴⁶ PÉLISSIER, s. 41.

⁴⁷ VILAR, s. 153.

⁴⁸ SUNDIATA, Ibrahim, *Equatorial Guinea: Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, Oxford 1990, s. 131–132.

3.2. Historické mezníky

Ostrov Fernando Poo byl objeven portugalským mořeplavcem Fernão do Pó v 15. století. Od té doby byl, spolu s několika dalšími teritorii, ve výhradním držení Portugalska.⁴⁹ Španělé získali práva na území v Guinejském zálivu, konkrétně na ostrovy Fernando Poo a Annobón, díky dvěma smlouvám uzavřeným s Portugalskem: první byla ratifikována v San Ildefonso v roce 1777 a druhá následujícího roku v El Pardo.⁵⁰ Právě díky druhé smlouvě došlo k výměně území a Portugalsko si nově mohlo nárokovat oblasti v jižní Americe. Hned v roce 1778 vyslalo Španělsko okupační skupinu na ostrov Fernando Poo pod vedením Argeleja, ale výsledkem byl neúspěch. Španělé poté na nějaký čas své koloniální snahy utlumili a přenechali ostrov Britům, kteří si zde zřídili základnu, odkud mohli efektivně kontrolovat dodržování zákazu obchodu s otroky. V této době došlo například k založení významného centra na Fernando Poo Santa Isabel. Nicméně tento podnik ztroskotal na hromadném porušování zákona a nulovém respektu obchodníků s otroky. Ačkoliv Britové nabídli španělské vládě odkoupení ostrova, byli odmítnuti a v Madridu se již chystala nová výprava do Guinejského zálivu. Ta vyplula v roce 1843 pod vedením Lereny.⁵¹

Ačkoliv teoretická přítomnost Španělů v Guinejském zálivu se datuje již do konce 18. století, k faktickému obsazení území došlo právě až díky expedici Lereny y Barry v polovině století devatenáctého.⁵² Veškeré koloniální ambice se prozatím soustředily na ostrovy Fernando Poo, Annobón, Corisco a Elobey Grande. Teprve až podpisem francouzsko-španělské smlouvy o hranicích v Saahře a Guineji z roku 1900 bylo kromě potvrzení španělské suverenity na těchto ostrovech ještě navíc definitivně připojeno kontinentální území o výměře 28 000 km². Tato oblast, budoucí Río Muni, vznikla vyčleněním z Gabonu.

V roce 1902 získala španělská území v Guinejském zálivu koloniální statut, poupravený v roce 1938, ale ponechaný v platnosti až do roku 1959, kdy byl nahrazen statutem provinčním. Vznikly tak dvě provincie: Fernando Poo a Río Muni. *Provincializace* byla v roce 1963 ukončena udělením autonomního statutu.

⁴⁹ PÉLISSIER, s. 49.

⁵⁰ VILAR, s. 151.

⁵¹ PÉLISSIER, s. 50.

⁵² Ke skutečnému obsazení a kolonizaci území Río Muni došlo dokonce až mezi lety 1926 a 1927.; Tamtéž, s. 31.

Všechny tyto reformy probíhaly v rámci zoufalé snahy španělské vlády podržet si své kolonie navzdory sílícímu mezinárodnímu tlaku, volajícímu po úplné dekolonizaci Afriky.⁵³

Veškeré reformní pokusy španělské vlády z let 1959 a 1963 však byly marné a Rovnicková Guinea vyhlásila svou nezávislost pět let po udělení autonomie, přesně 12. října 1968. Ačkoliv po ekonomické stránce byla kolonie Španělská Guinea jistě přínosem, nikdy se nestala součástí španělského vědomí a velmi často se na ni zapomíná, hovoří-li se o španělsky mluvících zemích.⁵⁴

⁵³ VILAR, s. 151–152.

⁵⁴ BOLEKIA BOLEKÁ, Justo, *Aproximación a la historia de Guinea Ecuatorial*, Salamanca 2003, s. 11.

4. Kolonizace Afriky. Španělská Guinea jako kolonie

4.1. Kolonizace Afriky

4.1.1. Scramble for Africa a Berlínská konference

Až do 70. let 19. století se africké vnitrozemí nacházelo na periferii zájmu evropských mocností, které využívaly k obchodování především jižní pobřeží a některá další drobná území. O kompletní obsazení kontinentu nebyl zájem, ale to se postupně změnilo. Misijní činnost a dílčí obchod vystřídala přímá vojenská a správní okupace. Důvody k této změně přístupu nebyly jen ekonomické, ale i rasistické, založené na nových „vědeckých“ poznatcích o zaostalosti neevropských národů a povinnosti nadřazené bílé rasy tyto národy civilizovat.⁵⁵ Hlavní myšlenkou zde bylo, že existují lidé nadřazení a lidé na nižší vývojové úrovni. Dogma pak bylo hojně využíváno k obhajobě kolonizace druhých těmi prvními. Rozdíl se promítl i do právního systému a na nerovném postavení částí populace.⁵⁶ Tento světonázor tak legitimizoval evropskou expanzi a dával kolonizátorům pocit výjimečnosti, zároveň však jakousi „morální povinnost“ šířit pokrok mezi ty „méně vyspělé“. Afrika se měla dostat na cestu pokroku, ze které byla zatím vyloučena. Afričané tak po staletích, kdy přišli do styku s Evropany výhradně skrze obchod, upadli do přímé závislosti na světových mocnostech.⁵⁷

Skutečným zlomem ve vztahu mezi Afrikou a Evropou byla Mezinárodní konference o otázkách Konga, která se konala v Berlíně mezi lety 1884 a 1885. Tato konference měla rozhodnout o budoucím rozdělení Afriky v rámci tzv. *Scramble for Africa* („dělení Afriky“).⁵⁸ Hlavním důvodem svolání konference však bylo vyřešit otázku Konga, o nějž usilovalo hned několik zájemců. Především to byl belgický král Leopold, který chtěl území získat do osobního vlastnictví a dále například Francie, Velká Británie a Portugalsko. Po vyřešení této ožehavé otázky ve prospěch belgického

⁵⁵ KLÍMA, s. 165.

⁵⁶ BRAVO DÍAZ, David, FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, Manuela, MARTÍNEZ PEÑAS, Leandro, *La presencia española en África: Del fecho de allende a la crisis de Perejil*, Madrid 2012, s. 69.

⁵⁷ CAMPOS SERRANO, *El régimen colonial franquista en el Golfo de Guinea*, s. 80.

⁵⁸ KLÍMA, s. 167.

monarchy si evropské mocnosti rozdělily celý kontinent a začaly s intenzivní kolonizací jednotlivých území. Německou sférou vlivu se stala jihozápadní a východní Afrika, Velká Británie se usadila na severovýchodě a jihu kontinentu a Francie se soustředila na severozápad Afriky.⁵⁹ Kromě územního uspořádání bylo na konferenci rovněž stanoveno, že k uznání faktické nadvlády té či oné mocnosti nad určitým územím nestačí její předešlá okupace, ale že musí dojít k nové, znamenající úplné připojení kolonie k metropolitnímu státu. Tato okupace měla být poté předložena ostatním mocnostem ke schválení.

Koncem 19. století i španělští afrikanisté nezůstávali pozadu a uspořádali několik výprav do Guinejského zálivu a na Saharu. Nepodařilo se jim však svými objevy vzbudit dostatečný zájem u své vlády ani získat na svou stranu veřejné mínění. Tak se tedy stalo, že Španělsko propáslo možnost plnohodnotně se připojit k evropským mocnostem při dělení Afriky a muselo se spokojit jen s malými územními zisky.⁶⁰ Španělsko sice bylo na Berlínskou konferenci přizváno, především kvůli svým již existujícím državám v Africe, ale fungovalo zde spíše jako pozorovatel, který marně čekal na příležitost se prosadit.⁶¹ Španělsko z konference odjíždělo s ne příliš významným ziskem v podobě kontinentálního území Río Muni. Spojením s již dříve nabytými ostrovy Fernando Poo a Annobón vznikla Španělská Guinea.⁶²

Význam španělských držav v Africe nedokázal uspokojit jeho koloniální ambice a Španělsko se již nikdy nedokázalo vrátit na pozici koloniální „velmoci číslo jedna“, kterou bývalo v dřívějších staletích. Ačkoliv z jeho záborů plynuly tučné zisky, větší pozornost metropole si africké kolonie získaly svým neústupným bojem za nezávislost v období dekolonizace.⁶³

Civilizační role, kterou si Západ přidelil tak na konci 19. století vyústila v politickou a vojenskou dominanci nad Afričany a jejich následnou integraci do ekonomického systému metropole. Kolonizace přinášela i problémy a tím hlavním byla otázka domorodého obyvatelstva a jeho podrobení. Nadvláda přistěhovalecké menšiny nad Afričany s sebou nesla ozbrojený odboj původního obyvatelstva při obsazování

⁵⁹ FERRO, Marc, *Dějiny kolonizací. Od dobývání po nezávislost 13. – 20. století*, Praha 2007, s. 102–105.

⁶⁰ UBIETO ARTETA, REGLÁ CAMPISTOL, JOVER ZAMORA, SECO SERRANO, s. 559–560.

⁶¹ VILAR, s. 133.

⁶² GARCÍA ASCANIO, Paula, *Guinea Ecuatorial: de colonia a sultanato*, Universidad Complutense in Madrid, 2010, s. 8.

⁶³ PÉLISSIER, s. 21.

území a později odpor vůči vnucování evropských právních nařízení, politického systému a hospodářských norem. Neustálé nepokoje vyústily v zavedení represivního aparátu a pronásledování nespokojenců. Aby vztah vládnoucí – ovládaný mohl efektivně fungovat, musely obě strany získat určitou legitimitu. K tomu mohlo dojít jen pomocí uzavření kompromisů s již existujícími sociálními strukturami nebo alespoň s některými vysoce postavenými a respektovanými osobami. Tento systém později vedl ke vzniku nepřímé vlády v koloniích.⁶⁴

4.2. První kolonizace v Guinejském zálivu

4.2.1. Španělé v Guinejském zálivu – objevné plavby a počátky osidlování

Jak již bylo řečeno v jedné z úvodních kapitol, objevitelem ostrova Fernando Poo (dnešní Bioko) byl v roce 1472 Portugalce Ferñao do Pó. Ostrov byl sice původně na přání samotného do Pó pojmenován Isla Ferosa, ale později vstoupil do dějin právě pod názvem odvozeným od jména portugalského dobrodruha.⁶⁵ Annobón byl objeven 1471 Juanem de Santarem a Pedrem Escobarem. Oba ostrovy připadly portugalské Koruně, ale samotní Portugalci se spíše soustředili na blízkém ostrově São Tomé e Príncipe. Ostrov Annobón byl od roku 1661 okupován Holanďany, kteří jej používali jako skladiště a místo, kde si jejich lodě, mířící s nákladem otroků do jižní Ameriky, mohly doplnit zásoby potravin.⁶⁶

Oba ostrovy se dočkaly nového „majitele“ v 18. století a to díky dvěma smlouvám. Prvního října 1777 byla uzavřena portugalsko-španělská dohoda, díky níž přešly ostrovy Fernando Poo a Annobón pod správu Španělska. Smlouva byla podepsána v San Ildefonso a jejími signatáři byli španělský markýz de Floridablanca a portugalský vyslanec Francisco Inocencio de Sousa Coutinho.⁶⁷ Druhá smlouva byla uzavřena 11. března 1778 v El Pardo. Za Portugalsko ji podepsala královna Maríá I. a za Španělsko král Carlos III. Doslova se v ní praví, že Španělsko získává „*Fernando*

⁶⁴ CAMPOS SERRANO, *El régimen colonial franquista en el Golfo de Guinea*, s. 82.

⁶⁵ CASTRO ANTOLÍN, Mariano Luis de, CALLE, Maríá Luisa de la, *Origen de la colonización española en Guinea Ecuatorial (1777–1860)*, Valladolid 1992, s. 23.

⁶⁶ BOLEKIA BOLEKÁ, s. 33.

⁶⁷ CASTRO ANTOLÍN, CALLE, s. 20.

*Poo, Annobón a pobřežní pás afrického kontinentu, se všemi právy, državami a akciemi, stejně jako pravomoc a právo na obchod v přístavech a na pobřeží protilehlému od ostrova Fernando Poo [...].*⁶⁸ Přesto se Portugalsko nevzdalo možnosti angažovat se ve zmíněné oblasti a to především v obchodě s otroky. Navíc na Španělsku výměnou získalo ostrov Santa Catalina v Jižní Americe.

Španělsko nyní potřebovalo ostrovy co nejrychleji fyzicky připojit k impériu a to skrze okupaci. O tu se měla postarat expedice vedená hrabětem Argelejem, která vyplula 17. dubna 1778 z Montevidea. Čtyřicátého října téhož roku bylo zabránění ostrova Fernando Poo španělskou Korunou učiněno oficiálním za přítomnosti portugalských zástupců. Stejná slavnostní ceremonie se odehrála 16. listopadu na Annobónu již ale bez hraběte Argeleje, který zahynul 14. listopadu na moři a byl ve funkci nahrazen svým zástupcem, podplukovníkem dělostřelectva Joaquínem Primo de Riverou.⁶⁹ Španělé začali na ostrovech zakládat osady a faktorie, nejvýznamnější faktorií se stala Concepción (dnešní město Riaba). Přes počáteční úspěchy však neustálé spory s Brity, špatná organizace, nemoci a další nepříjemnosti donutily de Riveru 30. prosince 1781 opustit Guinejský záliv a vrátit se do Ameriky.

Ostrovy zůstaly po nějakou dobu mimo hlavní evropský zájem, to se však změnilo v první polovině 19. století. Třicátého listopadu 1817 se sešel tribunál, který měl uzákonit zákaz obchodování s otroky. K tomu nakonec i došlo a zároveň bylo rozhodnuto zřídit kontrolní sídla tribunálu k zefektivnění dodržování tohoto zákona. Velká Británie začala vyvíjet tlak na Španělsko, aby jedno takové sídlo zřídilo na Fernando Poo. Španělsko nakonec souhlasilo a Británie vyslala expedici vedenou kapitánem Williamem Fitzwilliamem Owenem na Fernando Poo. V této době byla založena osada Clarence, kterou později Španělé překřtili na Santa Isabel (dnešní hlavní město Rovníkové Guiney Malabo). Ani britská přítomnost v Guinejském zálivu ale pokračování obchodu s otroky nezabránila a Britové se po tomto fiasku rozhodli v roce 1834 stáhnout. Nabídku na odkup ostrovů španělské *kortesy* v roce 1841 odmítly.

Další expedicí vyslanou s úkolem důkladně prozkoumat španělské državy v Guinejském zálivu byl pověřen Juan José Lerena y Barry. Expedice vyplula z El Ferrol 18. prosince 1842 a doplula na Fernando Poo 23. února následujícího roku.

⁶⁸ BOLEKIA BOLEKÁ, s. 31.

⁶⁹ Tamtéž, s. 31–38.

Lerena okamžitě po příjezdu vyhlásil nad ostrovem jménem královny Isabely II. svrchovanou vládu Španělska. Poté započal s reformami. Mimo jiné navštívil ostrovy Corisco a Elobey Grande i Elobey Chico a také je zabral pro Španělsko. Tato expedice se ukázala jako úspěšná a další brzy následovaly.

Osmadvacátého července 1845 vyplula z Cádizů výprava pod velením Adolfa Guillemarda de Aragón, která měla za úkol eliminovat zbytky britského vlivu ve španělských državách. Expedici s cílem posbírat data o ostrovech a připravit na jejich základě podklady pro budoucí kolonizaci vedl Carlos de Chacón, který se později stal guvernérem Španělské Guiney. Poslední významnější expedici velel José de la Gándera a teprve s ní započala skutečná „hispanizace“. Gándera také zastával funkci guvernéra.⁷⁰

Kontinentální území Río Muni bylo připojeno po Berlínské konferenci jako protektorát v roce 1885. Navzdory ustanovením z Berlínské konference, nadále pokračovaly spory s Francií o hranicích území. Řešením bylo uzavření Pařížské smlouvy v roce 1900, která sice ve svém důsledku poškozovala španělské zájmy⁷¹, nicméně Španělsko bylo v té době ještě zcela konsternováno ztrátou Kuby, Portorika a Filipín po španělsko-americké válce z roku 1898, že se ani nezmohlo na žádné velké protesty. V roce 1900 tak skončila dlouhá etapa osidlování a usazování se v nově nabytých državách.⁷²

4.2.2. Odboj domorodců proti kolonizaci

Snaha o rychlou a efektivní kolonizaci těžce dopadala na původní obyvatelstvo a každý domorodec, který se odvážil protestovat proti prosazování španělské nadvlády, za to zaplatil. Kavalerie tvrdě trestala odbojné Bubi a Fang, kteří se nehodlali smířit s novou skutečností. Španělská pěchota se nenechala zahanbit a navzdory založení *Curaduría colonial* (Koloniální kurátorství)⁷³ v roce 1901 pořádala na domorodce trestné výpravy. Vesnické obyvatelstvo dávalo na srozuměnou svůj nesouhlas formou demonstrací

⁷⁰ BOLEKIA BOLEKÁ, s. 40–54.

⁷¹ Z původních 300 000 km² se území Río Muni „smrsklo“ na pouhých 28 000 km².; Tamtéž, s. 59.

⁷² KLÍMA, s. 187.

⁷³ Původně tento úřad vznikl, aby dohlížel na dodržování bilaterálních smluv uzavřených mezi španělskými osadníky a pracovníky dovezenými na práci na plantážích. Pracovník mohl například udat svého zaměstnavatele, pokud se na něm dopustil nějaké křivdy. Mezi kurátorovy funkce patřil i dohled nad vývojem domorodých civilizací a hájení práv a zájmů domorodců.

a útoků na objekty zájmu okupantů a to hlavně poté, co jim bylo zakázáno využívat jejich tradičních cest z důvodu udílení půdy španělským osadníkům a po zavedení nucené práce na pozemcích kolonizátorů. Veškerý odpor byl po čase zlomen, odpůrci byli postupně zbaveni svých politických autorit a nezbylo jim než ustoupit a vyčkávat.

Zatímco dříve byly ostrovy Fernando Poo a Annobón využívány k internaci kubánských a španělských politických vězňů, nyní jejich místo zaujali odbojní domorodci, sabotující ekonomické i kulturní zájmy a snahy osadníků, misionářů a dalších evropských přistěhovalců. Velkou roli při kolonizaci Španělské Guiney sehrála katolická církev, jejíž zástupci byli posíláni jako agenti mezi domorodé obyvatelstvo, aby zde šířili vlastní morální principy, způsoby, zvyky apod. a zároveň sloužili jako dozorcí nad jejich dodržováním. Jakmile byl někdo přistížen při porušování jimi stanovených pravidel, byl okamžitě nahlášen a bez milosti potrestán. Církev vyhlásila válku všemu, co se podle ní neshodovalo s katolickou morálkou; v první řadě to byla polygamie, konkubinát, nekatolická vyznání a s nimi spojené pohanské praktiky a mnoho dalších zvyků a tradic domorodců.

Počátek kolonizace se nesl ve znamení násilného podrobování původních etnik evropskými osadníky. Nic nesmělo ohrozit výnosy z pěstování kaka, kávy a dalších surovin. Aby toho mohlo být dosaženo, bylo nejdříve zapotřebí definitivně potlačit poslední jiskřičky odboje a zamezit na příště opakování podobných akcí. Za tímto účelem se velmoci angažované v Guinejském zálivu domluvily na úplném zastavení prodeje zbraní Afričanům. Tímto radikálním krokem sice dosáhly relativního klidu, ale na druhou stranu nechtě uznaly schopnosti odbojných domorodců a jejich reálnou šanci na vyhnání kolonizátorů. Africké národy si však na znovuzískání vlády nad vlastním osudem musely ještě nějakou dobu počkat.⁷⁴

4.2.3. Reformy a koloniální správa

Hlavním rysem španělské koloniální správy byl duální systém. V praxi to znamenalo, že v oblastech vzniklých díky přítomnosti evropských osadníků, například ve městech nebo na velkých farmách, fungovala přímá vláda. Ta přiznávala občanská práva jen evropské menšině a naopak na skupinu „neasimilovaných“ Afričanů, převážně dělníků

⁷⁴ BOLEKIA BOLEKÁ, s. 73–75.

na plantážích, uplatňovala tyranské metody. Na venkově byla situace složitější, zde metropole vládla skrze určitého jedince, kterému byly svěřeny veškeré pravomoci. Tak zde vznikl systém nepřímé vlády, využívající tradičních *jefaturas* (náčelnictví). Zatímco někde tyto úřady vznikaly integrací existujících autorit, v některých oblastech tradice *jefaturas* nebyla a bylo tedy nutné ji uměle vytvořit. Noví *jefes* (náčelníci) byli oproštěni od politické kontroly a povinností vůči obyvatelstvu, zároveň měli podporu „shora“. Ve skutečnosti se tak stali prostředníky mezi metropolí a africkou populací.⁷⁵

Kromě již zmiňovaného *Curaduría colonial* byla velmi důležitou institucí *Patronato de Indígenas* (Domorodá rada), zřízená královským dekretem z 11. července 1904. Mezi její funkce kromě dalších patřilo i poskytování morální a ekonomické podpory domorodcům a napomáhání misijní činnosti. Fungovala též jako garant ochrany a zákonné pomoci „neemancipovaným“. Avšak jejím hlavním úkolem bylo posílit přimknutí kolonie k metropoli, především uzavíráním smluv jménem Španělské koruny s negramotnými zástupci domorodců – samozřejmě se zřetelem na zájmy evropské mocnosti.⁷⁶

Základním zákonem kolonie byl *Estatuto Orgánico* (Organický statut), vydaný v roce 1904. Jím byly definovány základní instituce a ustanovení o majetku, nucené práci, justici atd.⁷⁷ Ústředním administrativním orgánem byl generální guvernér, jenž měl reprezentovat metropolitní vládu a dohlížet jejím jménem na správu kolonie. Disponoval veškerými námořními, pozemními a leteckými silami v zemi, veškeré autority mu byly podřízeny, kromě nezávislých soudů, zodpovídal za udržení míru ve vnitrozemí a zabezpečení pohraničí a dohlížel na pořádek na území, kterému velel. Guvernér spadal pod *Ministerio de la Presidencia* (Ministerstvo předsednictví) a jeho funkce byly upravovány prostřednictvím *Dirección General de Marruecos y Colonias* (Všeobecné nařízení o Maroku a koloniích)⁷⁸. Ministerstvo provádělo kontroly koloniálních orgánů.⁷⁹

Průběžně docházelo k zakládání a usídlování vojenských oddílů ve vesnicích po celé Guineji. Jejich úkolem bylo kontrolovat a monitorovat domorodé obyvatelstvo a v případě potřeby okamžitě zasáhnout. Taktéž pomáhaly při nuceném přesunu etnik

⁷⁵ CAMPOS SERRANO, *El régimen colonial franquista en el Golfo de Guinea*, s. 84.

⁷⁶ BOLEKIA BOLEKÁ, s. 74.

⁷⁷ BRAVO DÍAZ, FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, MARTÍNEZ PEÑAS, s. 71.

⁷⁸ V roce 1956 přejmenováno na *Provincias y Plazas Africanas*.

⁷⁹ CAMPOS SERRANO, *El régimen colonial franquista en el Golfo de Guinea*, s. 89.

Fang, Ndowè a Ámbö na kakaové plantáže zřízené na Fernando Poo. Mezi koloniálními oddíly získala časem největší význam *Guardia Colonial* (Koloniální garda), složená z naverbovaných domorodých vojáků, kterým veleli a cvičili je španělští důstojníci. Právě tato garda se často stávala nástrojem k potlačení domorodých bouří a povstání.⁸⁰

Ve Španělsku v období první kolonizace Španělské Guiney nebyl sepsán ústavní zákon speciálně pro kolonie, který by stanovil správní instituce a základní ustanovení ohledně kolonií. Ani ústavy o koloniích nehovořily jasnou řečí, pokud se o územích v Guinejském zálivu vůbec zmiňovaly. Například ty z let 1845 a 1869 se sice dotýkaly zámořských teritorií, spravovaných zvláštními zákony, ale platilo to spíše pro území v Americe a na Filipínách. Ústava z roku 1873 konkrétně jmenuje Fernando Poo, ale hned další z roku 1876 se vrací k původní formulaci.⁸¹ Toto ústavní mlčení jasně ukazuje, že až do roku 1898 se Španělsko soustředilo na své americké državy a až po jejich ztrátě upřelo plnou pozornost na Afriku. První kolonizace tak nikdy nedosáhla takového významu a intenzity, jako kolonizace druhá.⁸²

4.3. *Období druhé kolonizace*

4.3.1. Guinea během občanské války a druhé světové války

Situace ve Španělské Guineji byla vždy bezprostředně propojena s událostmi v metropoli. Proto stejně tak, jako samotné Španělsko, byla v první polovině 20. století silně ovlivněna třemi válečnými konflikty: první světovou válkou (1914–1918), španělskou občanskou válkou (1936–1939) a druhou světovou válkou (1939–1945). Největší vliv však měla bezpochyby válka občanská a její výsledek.

Převrat nacionalistických důstojníků uskutečněný v noci na 18. července 1936 kompletně zaskočil jak pevninské Španělsko, tak i jeho kolonie. Náhlá změna situace každého postavila před dilema, na čí stranu se přidá. Španělská Guinea zvolila Republiku a vyhlásila loajalitu vládě. Tento stav však trval jen do září téhož roku, kdy

⁸⁰ BOLEKIA BOLEKÁ, s. 78.

⁸¹ BRAVO DÍAZ, FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, MARTÍNEZ PEÑAS, s. 70.

⁸² BOLEKIA BOLEKÁ, s. 74.

došlo na Fernando Poo ke vzpouře *Guardia Colonial*, která převzala kontrolu nad ostrovem. Kontinentální Río Muni se udrželo jen o měsíc déle, poslední bašta republikánů – město Bata – padla do rukou Francových jednotek v říjnu. Až do konce války se tak kolonie pod dohledem frankistů poslušně hlásila k nacionalistickému táboru.

Během španělské občanské války došlo ke sblížení generalissima Franca s mocnostmi Osy a tak se všeobecně předpokládalo, že se po vypuknutí druhé světové války Španělsko přidá na stranu Německa a jeho spojenců. Nicméně Španělsko zůstalo neutrální a nejinak na tom byly i jeho kolonie. Sedmadvacátého září 1939 svěřil britský vicekonzul na Fernando Poo guvernérovi Nigérie informaci, že generální guvernér Španělské Guiney má v úmyslu učinit veškerá opatření za zachování striktní neutrality. Ne vždy byl postoj metropole tak jasný a v průběhu světového konfliktu nastávaly i kontroverzní momenty. Například v září 1940 došlo k částečné mobilizaci v Río Muni, při níž bylo vyzbrojeno a připraveno pro boj 150 Španělů a 700 domorodců. V té chvíli většina obyvatel věřila, že vyhlášení války Velké Británii Španělskem je na spadnutí. Situaci nahrávaly i různé zvěsti o tom, že se Německo zavázalo kupovat guinejské kakao. Kritickým bodem bylo vylovení britských jednotek v severní Africe. Proti zatažení Španělské Guiney do války se mezi místními zvedla velká vlna odporu, ale caudillo již byl rozhodnut a nenechal se zvíkat nátlakem Osy. Svou zemi včetně všech podřízených teritorií uchránil před hrůzami další války.⁸³

4.3.2. Správa kolonie po občanské válce

Po skončení španělské občanské války v roce 1939 se pozornost vítězů opět obrátila k africkému kontinentu. Jak vůdčí osobnosti státu, tak i řadoví vojáci toužili po obnovení zašlé slávy Španělska a sjednocení válkou rozeštvaného obyvatelstva. Obojího mělo být dosaženo skrze rozšíření a utužení koloniálního panství. Populárním se v té době stal slogan „Por el Imperio hacia Dios“ (volně přeloženo „Říší k Bohu“). Tak započalo období druhé kolonizace Španělské Guiney pod taktovkou vítězných frankistů, které svou intenzitou a razancí předčilo období předešlé.⁸⁴

⁸³ MARTÍNEZ CARRERAS, José, *Guinea Ecuatorial española en el contexto de la Segunda Guerra Mundial*, in: Cuadernos de Historia Moderna y Contemporánea, 1985, no. 6, s. 243–250.

⁸⁴ NERÍN I ABAD, s. 9.

Expanze evropských mocností do vnitrozemí a následné zvýšení odporu domorodců donutilo kolonisty spolupracovat s místními autoritami. Přestože původní myšlenkou kolonizace bylo „civilizovat divochy“, ve výsledku se koloniální správa musela nechat inspirovat původní, domorodou administrativou a zformovat se podle jejího vzoru. Spolupráce s africkými elitami vedla ke vzniku systému nepřímé vlády, který byl vlastní nejen Francovu koloniálnímu režimu. Metropole díky tomu získala kontrolu nad obyvatelstvem skrze síť původních *jefes*, kteří byli tradičně respektováni.⁸⁵

Dekretem z roku 1938 byl změněn název kolonie ze Španělská Guinea na *Territorios españoles del Golfo de Guinea* (Španělská území v Guinejském zálivu). Tímto krokem dala metropole jasně najevo obnovený zájem o dlouho opomíjenou kolonii.⁸⁶ V témže roce byl vydán základní zákon frankistického koloniálního režimu o správě španělských subsaharských území - *Ordenanza General de los Territorios Españoles del Golfo de Guinea* (Všeobecné nařízení o španělských územích v Guinejském zálivu). Je příznačné, že obě tato zásadní opatření byla uskutečněna ještě před koncem občanské války.

Změna vládnoucího režimu ve Španělsku nepřinesla žádné velké změny v organizační struktuře koloniální správy. Bylo to způsobeno tím, že zatímco v metropoli byla konstituční republika nahrazena po občanské válce frankistickou diktaturou, v koloniích despotická vláda existovala již dříve. Nicméně nová vláda chtěla zanechat svou stopu a postupně zlikvidovat všechny relikty bývalého republikánského uspořádání a tento proces započala vydáním již zmiňovaného zákona *Ordenanza General de los Territorios Españoles del Golfo de Guinea*.

Ordenanza General kromě jiného také rozdělila teritorium na jednotlivé územní jednotky, ve kterých vládli správci. Ti byli, na rozdíl od éry Republiky vybíráni z řad *Guardia Colonial*, vojenské jednotky zodpovědné za udržení klidu v kolonii. Postupná militarizace správy umožnila zavedení donucovacích metod. Podle *Estatuto Orgánico* z roku 1938 byli správci na nejnižším stupni koloniální administrativy a jejich povinností bylo dobře reprezentovat ústřední vládu a náležitě provádět její nařízení. Jako nejeфекtivnější se ukázalo vládnout na těchto ohraničených územích skrze tradiční *jefes*. Navzdory tomu, že *jefatury* se v legislativě téměř nevyskytovaly a moc se o nich

⁸⁵ CAMPOS SERRANO, *El régimen colonial franquista en el Golfo de Guinea*, s. 82.

⁸⁶ BOLEKIA BOLEKÁ, s. 76.

nemluvalo, systém španělské koloniální dominance stál právě na těchto domorodých úřadech.⁸⁷

Noví *jefes*, kteří tvořili skutečný poslední článek koloniální administrativy, udržovali kontakt s domorodou populací. Přestože byli nedílnou součástí koloniální správy, jejich pravomoci nebyly definovány v žádném ze základních zákonů. Nedostatečná legislativa byla pozůstatkem minulého režimu. Nebyly jasně určeny kompetence, ani regulovány metody, jichž *jefes* používali při uplatňování své moci. *Jefatury* byly klíčovou součástí koloniální správy, jelikož plnily funkci prostředníků mezi metropolí a domorodci, dohlížely na dodržování řádu a nařízení, a zároveň fungovaly jako jakási „hráz“ v případě vzniku konfliktu nebo odporu obyvatelstva.⁸⁸

Frankistický koloniální režim upevnil španělskou dominanci v subsaharských državách a to především díky vojenské převaze, silnému vlivu katolické církve a systému nepřímé vlády. Tímto způsobem se vládě podařilo udržet kontrolu nad populací až do 50. let 20. století.⁸⁹ V té době se dobře vybudovaný režim evropské nadvlády začal pomalu, ale jistě bortit a frankistická vláda se tomu pokusila zabránit. Prvním krokem byla v roce 1959 *provincializace*, kdy se z Fernando Poo a Río Muni staly provincie a všichni španělští Guinejci získali přes noc španělské občanství. Provincie také poprvé mohly vyslat své zástupce do *kortesů* – zvoleno jich bylo šest, z nich tři byli Afričané. Další reformy následovaly, ale běh událostí již nedokázaly zastavit.⁹⁰

4.3.3. Hospodářská stránka kolonizace

Do roku 1900 se Španělé soustředili na využívání ostrova Fernando Poo a jeho kakaových a kávových plantáží. Po roce 1900 se naopak zvýšily španělské investice do dřevařského průmyslu, který se rozběhl v Río Muni. V roce 1944 byla vydána *Reglamento de Concesiones de Propiedad* (Vyhláška o udělení majetku), skrze niž stát prováděl intervenční zásahy. Dalšími úřady, které státu pomáhaly kontrolovat ekonomiku jeho kolonie, byly například *Banco Exterior de España* (Zahraniční banka

⁸⁷ CAMPOS SERRANO, *El régimen colonial franquista en el Golfo de Guinea*, s. 87–91.

⁸⁸ Tamtéž, s. 92–94.

⁸⁹ Tamtéž, s. 106.

⁹⁰ PÉLISSIER, s. 32.

Španělska), *Comité Sindical del Cacao* (Odborový výbor kakaa), *Proguinea del Café* (Proguinea pro kávu) nebo *Sindicato de la Madera* (Odbory pro dřevo).⁹¹

Španělská hospodářská politika nesla ovoce a postupně docházelo k nárůstu vývozu dřeva, kávy a kakaa⁹². Kvůli přepravě zboží z různých koutů ostrova Fernando Poo do přístavu Santa Isabel měla být vybudována kvalitní železniční infrastruktura (v jednání byly linky ze Santa Isabel do Basilé nebo do Basupú). Guinea se pro Španělsko stala značně výnosným územím.⁹³ Přesto měl celý systém nepatrnou trhlinu a tou byla závislost na dovozu pracovní síly z ostatních afrických zemí.⁹⁴ Bez přistěhovalců by bohatství plynoucí z plantáží na Fernando Poo jen stěží vzniklo. Například v roce 1939 bylo na ostrově odhadem 6 100 Nigerijců zaměstnaných na plantážích a dalších 500 až 600 pracujících ve městech. Ročně přibývalo přibližně 2 400 imigrantů.⁹⁵

Ke skutečně energickému využívání koloniálních zdrojů však docházelo až po druhé světové válce, v roce 1960 dosáhl roční export hodnoty 33 000 000\$, což byl zároveň nejvyšší export v přepočtu na obyvatele v Africe (135\$ na hlavu).⁹⁶ I přesto bylo hospodářství Španělské Guiney poznamenáno jak občanskou a druhou světovou válkou, tak i následnou politikou autarkie, prosazovanou frankistickým režimem, která měla dopad především na export a potažmo i celý rozvoj teritorií. Krize byla překonána v 50. letech a nový rozkvět nastartoval v roce 1964 *Plan de Desarrollo económico y social* (Plán ekonomického a sociálního rozvoje).⁹⁷

Domorodé obyvatelstvo muselo během válek snášet silný tlak metropole, aby zvýšilo produkci a pracovalo na farmách evropských osadníků. Metropole využila situace k zesílení státní kontroly nad obchodem, především díky zavádění dalších a dalších poplatků, dávek a fixních cen. Velká část rozpočtu byla v té době věnována na armádu a koloniální posádky, což vedlo k nárůstu počtu incidentů a intenzity násilností páchaných na domorodcích. Období druhé kolonizace také znamenalo větší integraci obyvatelstva do ekonomiky a koloniální správy. Nový diktátorský režim, zrozený

⁹¹ VILAR, s. 152–154.

⁹² Právě kakaa se v roce 1904 vyvezlo jen 30 000 pytlů, ale v roce 1930 to již bylo téměř 12 000 tun.

⁹³ BOLEKIA BOLEKÁ, s. 77–78.

⁹⁴ Domorodí Bubi se buď na práci na plantážích nehodili, nebo ji odmítali vykonávat. Nejprve přicházeli dělníci ze Sierra Leone a Nigérie a později z Kamerunu a Libérie.; VILAR, s. 152.

⁹⁵ MARTÍNEZ CARRERAS, s. 250.

⁹⁶ PÉLISSIER, s. 31.

⁹⁷ VILAR, s. 153.

ze španělské občanské války zavedl systém dominance a dal nový řád administrativě. Avšak toto uspořádání mělo krátkou životnost a vše se mělo změnit na konci 50. let.⁹⁸

Španělská Guinea znamenala pro španělskou pokladnu velkou finanční zátěž, obrovské sumy byly investovány do stavebnictví, zdravotnictví, školství a armády. Přesto se držba této kolonie mnohým vyplatila a to především podnikatelům v oblasti těžby dřeva v Río Muni a majitelům kakaových a kávových plantáží na Fernando Poo. Ti dosahovali obrovských zisků, jelikož u všech těchto produktů chyběla díky ochranné politice metropole konkurence ze zahraničí. K tomu všemu později přispělo i objevení ložisek ropy, která okamžitě přitáhla zájem velkého počtu investorů. Španělskou Guineu lze tedy zcela zjevně považovat za ziskové teritorium, ačkoliv se to frankistický režim v různých fázích snažil popřít.⁹⁹

4.3.4. Společnost a rasová otázka

Koloniální společnost ve Španělské Guineji byla, stejně jako v jiných evropských državách v Africe, velice různorodá a bylo potřeba udržovat rovnováhu mezi jejími jednotlivými složkami: dovezenými dělníky a tuzemskými rolníky, ostrovními Bubi a kontinentálními Fang, venkovskou většinou a kreolskou městskou menšinou, evropskými osadníky a domorodci, kolonizátory a kolonizovanými.¹⁰⁰ Kolonizace spíše než modernizaci a všeobecný pokrok přinesla obyvatelům Guiney institucionalizaci občanské nerovnosti mezi evropskými přistěhovalci a domorodou populací, vyvlastnění půdy, nucenou práci a drsné zacházení. Navzdory tomu zde byla malá skupina emancipovaných domorodců, vychovaná v koloniálních školách a ovlivněná západním stylem života, kterou hojně využívala koloniální administrativa.¹⁰¹

V období frankistického režimu vzniklo několik doktrín, zdůvodňujících španělskou kolonizaci Afriky. Ať už to byla údajná náklonost Španělů ke všemu africkému a vzájemná kulturní blízkost, neobyčejně silné sklony hispánského národa

⁹⁸ CAMPOS SERRANO, *El régimen colonial franquista en el Golfo de Guinea*, s. 87.

⁹⁹ RODRÍGUEZ JIMÉNEZ, José Luis, *La independencia de Guinea Ecuatorial (Octubre 1968) y el rápido deterioro de las relaciones entre España y la ex colonia (Febrero–Marzo 1969)*, Universidad de Valladolid, s. 3.

¹⁰⁰ CAMPOS SERRANO, Alicia, *The decolonization of Equatorial Guinea: The relevance of the international factor*, in: *Journal of African History* 44, 2003, s. 96.

¹⁰¹ GARCÍA ASCANIO, s. 8.

k misionářství nebo zaryté popírání ekonomických zájmů v koloniích.¹⁰² Významné místo zaujímal i obdiv ke křížení ras. Ovšem tento bod nauky o *hispanství* byl v protikladu k reálné koloniální politice v Guineji, která se do roku 1960 snažila důsledně zabránit jakémukoliv míšení Španělů s domorodci. I přesto je zaznamenáno, že kolonizátoři často a rádi využívali služeb místních prostitutek. Míra promiskuity byla vysoká a docházelo k šíření pohlavně přenosných chorob. Proto byla uplatňována politika vyhoštění „nechtěných“ kolonizátorů zpět do vlasti, kterou bylo možno aplikovat na všechny, u nichž bylo podezření, že žijí s Afričankami. Míšení však nebylo možno nijak zabránit a tak bylo od tohoto opatření v 60. letech 20. století upuštěno.

Přesto měla mixofobní opatření určitý dopad na vztahy Španělů a domorodých žen a tím byla krátká životnost těchto partnerství. K míšení sice docházelo, ale následně nebyly uzavírány smíšené sňatky a děti vzešlé z takovýchto svazků nebyly legitimizovány. Domorodé ženy byly obecně kolonizátory považovány za „jednoduché“ a tudíž vhodné jen pro konkubinát, ne pro manželství.¹⁰³

Frankističtí afrikanisté v 60. letech prosazovali základní myšlenku absence španělského rasismu. Podle ní Španělé nikdy nepociťovali vůči domorodcům nadřazenost a tudíž obyvatelé Guiney a dalších afrických kolonií byli považováni za rovné obyvatelům metropolitního státu. Sám Franco prohlašoval: „*Postrádajíc jakékoliv rasové předsudky, ctíc křesťanské boží příkázání o rovnosti všech lidí, ani Španělsko, ani Španělé, se nikdy necítili cizí, lhotejní, nebo nadřazení těm národům, se kterými žili, a těm, které začlenili do západní křesťanské civilizace.*“¹⁰⁴ Skutečnost ale nebyla tak idylická, jak ji líčila propaganda. Většina španělských kolonistů byla otevřeně rasistická a považovala domorodce za „*těla bez duše, netvory blízké člověku, bez schopnosti myslet a cítit.*“¹⁰⁵ Ve snaze tuto rasistickou ideologii podpořit, hledali se důkazy o duševní méněcennosti domorodců a jejich zaostalosti v porovnání s Evropany. Španělská vláda financovala „vědecké projekty“ za účelem potvrzení intelektuální podřadnosti Guinejců. Tato teorie byla později vztažena na celou africkou populaci.

Rasismus se projevil i v koloniální administrativě a to především prosazováním politiky rasové segregace. Již od roku 1907 vznikaly ve městech oddělené čtvrti pro

¹⁰² NERÍN I ABAD, s. 16–19.

¹⁰³ Tamtéž, s. 23–27.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 12.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 13.

domorodce a pro Evropany. Myšlenka zde byla jasná – Guinejci byli odsunuti do okrajových částí a v noci nesměli do města vstupovat. Nešlo však jen o bydlení, k oddělování docházelo i na jiných místech, běžně například v barech, v kostelech, kinech a dalších veřejných prostorech. Zatímco jiné západní koloniální mocnosti od koloniálního rasismu pomalu upouštěly, v Guineji se stále držel rasismus 19. století. S příchodem *provincializace* na konci 50. let 20. století byla postupně prosazována myšlenka rovnosti mezi sociálními, etnickými a národnostními skupinami. Po roce 1964 se vláda změnila na hlavního podporovatele antidiskriminace. Avšak po tak dlouhé době naplněné rasovou nenávistí bylo na odpuštění příliš pozdě.¹⁰⁶

¹⁰⁶ NERÍN I ABAD, s. 13–16.

5. Dekolonizace

5.1. Počátky dekolonizace ve světě

Dekolonizace je bezpochyby jedním z hlavních rysů charakterizujících 20. století. Pojem „dekolonizace“ či „dekolonizovat“, dnes zcela běžně používaný, poprvé pravděpodobně zazněl v manifestu francouzského novináře Henri Fonfréda *Décolonisation d'Alger* z roku 1836. Slovo vzbudilo velký ohlas a bylo označeno za neologismus. Přesto upadlo v zapomnění, aby bylo později znovu objeveno jako dokonalá definice rozpadu koloniálních impérií.¹⁰⁷

Druhá světová válka zasáhla svým způsobem každou evropskou koloniální velmoc a zanechala ji více či méně oslabenou a zranitelnou. Přestože bezprostředně po skončení války většina Afričanů netoužila po nezávislosti, všeobecná vzrůstající touha po svobodě a demokracii vytvořila úrodnou půdou pro vznik dekolonizačních snah. Silný vliv měly i válečná zkušenost, volání OSN po sebeurčení národů a úspěch osvobozeneckých bojů asijských národů. Velkou roli sehrála především OSN, která velmi brzy začala naléhat na koloniální velmoci, aby umožnily rychlý a klidný průběh dekolonizace. Avšak hned na počátku se ukázalo několik problémů: území mnohých kolonií bylo vytvořeno uměle, opomíjejíc etnické a kmenové různice, jež sice byly dočasně utlumeny pod evropskou nadvládou, ale nyní mohly opět nanovo propuknout; správa budoucích států byla ohrožena odchodem evropských úředníků, jelikož domorodá elita ještě nebyla natolik silná, aby mohla plnohodnotně převzít administrativu; a konečně samotné zájmy evropských metropolí, které chtěly využít rostoucího ekonomického potenciálu svých kolonií k obnově válkou poničeného hospodářství.¹⁰⁸

Období dekolonizace afrického kontinentu lze rozdělit do tří etap: první se započala roku 1951, kdy se osamostatnila Libye, vrcholem byl rok 1960 neboli „rok Afriky“ a završena byla v roce 1963 ustanovením Organizace Africké jednoty. Druhá etapa probíhala z větší části v 60. letech a skončila v roce 1975, kdy získaly nezávislost

¹⁰⁷ VILAR, s. 129.

¹⁰⁸ KLÍMA, s. 273–275.

bývalé portugalské državy. V průběhu třetí etapy byly dořešeny některé složité kauzy započaté v předešlých desetiletích.¹⁰⁹

Obdobou abolicionistického hnutí, bojujícího v 19. století za zrušení otroctví, se stalo hnutí *panafrikanismu*, které si jako svůj politický cíl vytyčilo „osvobození černé rasy“. Navzdory očekávání se toto hnutí nezrodilo v Africe, ale mezi africkou elitou žijící v anglicky mluvících zemích, především v Anglii a ve Spojených státech. Mezi zakladatele a hlavní představitele hnutí patřili Edward Wilmont Blyden, Henry Sylvester Williams, William Edward Burghardt Du Bois a Marcus Mosiah Garvey. S tím jak hnutí postupně získávalo na popularitě, vznikla myšlenka zorganizovat panafrický kongres. První takový kongres se uskutečnil v roce 1900 v Londýně a po něm následovaly další v různých městech světa: 1919 v Paříži, 1921 v Bruselu a Londýně, 1923 v Lisabonu a Londýně, 1927 v New Yorku a 1945 v Manchesteru. Právě na Manchesterském kongresu, prvním poválečném, došlo k názorovému souznění panafrikanistů s OSN v otázce dekolonizace.¹¹⁰

Velkého významu dosáhlo i hnutí *négritude*, jehož vznik je spojen se jménem senegalského básníka Léopolda Sédara Senghora. Tento směr se nezabýval politickým aspektem kolonizace, ale vyzdvihoval specifickou africkou kulturu a „návrat ke kořenům“. Velký důraz kladlo hnutí na rozdíly mezi „bělošskou racionalitou“ a „černošskou citovostí“. Tato myšlenka výjimečnosti vlastní kultury pomohla zvýšit sebevědomí mnoha africkým umělcům.¹¹¹

5.2. Dekolonizace Španělské Guiney

5.2.1. Mezinárodní tlak – role OSN

V roce 1955 vstoupilo Španělsko do OSN a okamžitě pocítilo vzrůstající mezinárodní tlak na dekolonizaci.¹¹² Nicméně Španělsko se nehodlalo snadno poddat a nechat se připravit o své poslední zbývající kolonie. Formálně sice přijímalo usnesení OSN, ale

¹⁰⁹ KLÍMA, s. 275.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 223–224.

¹¹¹ NÁLEVKA, Vladimír, *Čas soumraku: Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*, Praha 2004, s. 20.

¹¹² NERÍN I ABAD, s. 9.

s udílením nezávislosti otálelo. Nakonec v roce 1956 přistoupilo na vyhlášení nezávislosti severního protektorátu Maroka, avšak odmítlo se vzdát nároků na jižní protektorát, což vedlo k tzv. válce o Ifni. Podobnou cestu oddalování dekolonizace nastoupilo i Portugalsko.¹¹³

V průběhu 40. a 50. let Španělsko ve snaze dostat se z diplomatické izolace navázalo úzké styky s Vatikánem, Portugalskem, státy Latinské Ameriky a arabskými zeměmi. Nejlepším „tahem“ však bylo sblížení se Spojenými státy. Tyto země pak Španělsko podporovaly, když se na mezinárodním poli dostalo do úzkých. Noví členové OSN byli krátce po přijetí do organizace tázáni na své kolonie. OSN za tímto účelem využívala Článek 73e Charty OSN, který „zavazoval koloniální mocnosti poskytnout informace týkající se hospodářství, sociálních a vzdělávacích podmínek v teritoriích, za která jsou odpovědní.“¹¹⁴ Tento požadavek madridskou vládu uvedl do obtížné situace. Na jednu stranu nechtěla informace tohoto typu zveřejnit, ale zároveň se obávala vyvolání nevole mezi ostatními členy OSN. Proto příprava odpovědi trvala vládě více než dva roky.¹¹⁵

Svůj vliv měla bezesporu i neschopnost španělských vládnoucích špiček shodnout se na jednotném postupu. Zatím co představitelé koloniální správy v prezidentské kanceláři se odmítali požadavku podvolit, neboť by to podle nich znamenalo přiznat dočasnost španělské přítomnosti v Africe a povolit mezinárodní zasahování do vnitřních záležitostí státu, Ministerstvo zahraničních věcí ze strachu z opětovné diplomatické izolace chtělo na podmínky OSN přistoupit. Konečné rozhodnutí bylo inspirováno portugalským příkladem a Španělsko jím „popřelo existenci koloniální populace pod svou svrchovanou vládou, tvrdíc, že africká teritoria byla součástí národního území a proto kryta mezinárodním principem neintervence.“¹¹⁶ Následně byla zahájena změna koloniální legislativy, *provincializace*, kterou mělo být docíleno úplné integrace Španělské Guiney do územně správní struktury metropole.

Mezinárodní tlak na Španělsko vyvrcholil roku 1960, v tzv. „roce Afriky“ kdy získalo nezávislost celkem sedmnáct afrických států. Kromě jiných i všechny země spjaté se Španělskou Guineou – Nigérie, Gabon a Kamerun. V témže roce vydalo Valné

¹¹³ NERÍN I ABAD, s. 10.

¹¹⁴ CAMPOS SERRANO, *The decolonization of Equatorial Guinea*, s. 97.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 98.

shromáždění OSN *Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples* (Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům)¹¹⁷ a organizace opět urgovala španělskou a portugalskou vládu o poskytnutí informací podle Článku 73e. V tuto chvíli veškerá odpovědnost za postoj Španělska padla na jeho vyslance na zasedání v New Yorku. Ti propadli panice a s vidinou obnovy poválečné diplomatické izolace své země učinili ústy vůdce delegace José Felixe de Lequerica kvapné prohlášení, že Španělsko požadované informace poskytne. Tím svou vlast sice zachránili, ale učinili tak, jak bylo později zjištěno, bez vědomí madridské vlády. Ta byla z činu svých diplomatů rozčarovaná a okamžitě jej odmítla. Jako omluvu portugalské vládě, která se náhle ocitla osamocena, nabídl Madrid demisi svých vyslanců. Přes svůj počáteční nekompromisní postoj však bylo Španělsko nakonec donuceno kvůli obavám ze strany Spojených států a tlaku vlastních delegátů na požadavky OSN přistoupit. Již v následujícím roce podala madridská vláda informace o svých afrických državách Výboru pro informace při OSN.¹¹⁸

5.2.2. Vznik nacionalistických hnutí

Kromě OSN sehrála významnou roli při dekolonizaci Španělské Guiney především různá nacionalistická hnutí. Bojovníkům za nezávislost však jejich úkol velmi ztěžoval represivní aparát na území Španělské Guiney, který většinu z nich donutil uprchnout do exilu a veškeré akce plánovat odtamtud.¹¹⁹ Hlavními útočišti se staly Gabon a Kamerun. Každá z těchto zemí měla k poskytnutí azylu guinejským odpůrcům španělského režimu svůj vlastní důvod, ale všechny spojoval zájem na budoucím osudu území Španělské Guiney. Připojila se i Nigérie, pro niž byl zajímavý především ostrov Fernando Poo, a to kvůli přítomnosti početně a ekonomicky významné skupiny pracovníků na plantážích právě z Nigérie. Naproti tomu Gabon usiloval o připojení pevninského Río Muni, jelikož se nalézalo mezi významnou gabonskou oblastí s kakaovými plantážemi a mořem. Kamerun plánoval připojení Fernando Poo i Río Muni do velké Federativní

¹¹⁷ Tato rezoluce nově interpretovala mezinárodní princip sebeurčení, podle něhož mohlo být koloniální napětí vyřešeno jedině udělením suverenity kolonizovaným územím.

¹¹⁸ CAMPOS SERRANO, *The decolonization of Equatorial Guinea*, s. 98–100.

¹¹⁹ GARCÍA ASCANIO, s. 9.

Republiky Kamerun. Na území těchto států vznikala první nacionalistická hnutí kolem významných guinejských exulantů.¹²⁰

Vůbec první zaznamenaný požadavek na nezávislost vznesl Ropo Uri v roce 1947 a to v souvislosti s peticí pomocných učitelů žádajících zvýšení platu. Kolonialismus se postupně stal hlavním tématem diskuzí, které vynesly do popředí aktivistu z etnika Fang Acacia Mañého. Ten stál za vznikem první významnější nacionalistické organizace *Cruzada de Liberación*¹²¹ (Křížová výprava za osvobození), která brzy začala šířit myšlenku osvobození a verbovat nové členy. Současně s těmito aktivitami probíhaly také nepokoje na univerzitách, zejména mezi seminaristy v Banapá, kteří dokonce v roce 1951 na protest proti nuceným pracím a dalším opatřením ze strany koloniální správy zahájili hladovku. Odpovědí bylo vyloučení rebelujících učitelů a studentů, mezi nimiž byl i Atanasio Ndongo Miyono, budoucí významný bojovník za nezávislost a politický aktivista, který okamžitě začal spolupracovat s *Cruzada de Liberación*. Právě na jeho popud byl název organizace změněn na *Movimiento Nacional de Liberación de Guinea Ecuatorial* (Národní hnutí za osvobození Rovňkové Guiney) – MONALIGE. Za svou činnost proti koloniální správě byl Ndongo Miyono perzekuován a donucen uprchnout do Gabonu. V polovině 50. let se spojila nacionalistická hnutí z Guiney, Gabonu a Kamerunu v boji za osvobození celého Guinejského zálivu.

Ačkoliv koloniální propaganda vedla tvrdý boj s šířením myšlenky antikolonialismu, nacionalisté postupně získávali na popularitě. Ani nájezdy *Guardia Colonial* na vesnice a následné zatýkání, vězení, mučení a deportace obyvatel na ostrov Annobón nedokázaly zabránit probuzení národního vědomí. Událostí, která definitivně zbavila domorodý lid strachu z represálií a získala masovou podporu nacionalistickým hnutím, byl únos a následná smrt Acacia Mañého v noci 20. listopadu 1958. Akci měla na svědomí *Guardia Colonial*.¹²²

Kromě již zmiňovaného hnutí *Cruzada de Liberación*, pozdější MONALIGE v průběhu 50. a 60. let 20. století vznikala další významná nacionalistická uskupení jako *Unión General de Trabajadores de Guinea* (Všeobecná unie pracujících v Guiney),

¹²⁰ PÉLISSIER, s. 25.

¹²¹ Název vznikl jako odkaz na Francovu pověstnou „křížovou výpravou“ již podle svých slov vedl během španělské občanské války.; VILAR, s. 154.

¹²² GARCÍA ASCANIO, s. 16–18.

Idea Popular de Guinea Ecuatorial (Lidová myšlenka Rovníkové Guiney) – IPGE či *Movimiento de Unión Nacional de Guinea Ecuatorial* (Hnutí za národní jednotu Rovníkové Guiney) – MUNGE. Poslední jmenované hnutí se na rozdíl od ostatních snažilo s metropolí vyjednávat a získalo si díky tomu uznání ze strany madridské vlády, která se v té době nacházela pod silným tlakem OSN.¹²³

V čele MONALIGE stanul v březnu 1962 již zmiňovaný Atanasio Ndongo Miyono, který organizaci vedl z exilu. Stejným způsobem byla dříve řízena i *Cruzada de Liberación*, jejímž vůdcem byl Luis Maho. Maho se později přidal k *Movimiento Pro-Independencia de la Guinea Ecuatorial* (Hnutí pro-nezávislost Rovníkové Guiney) – MPIGE. Tři nejvýznamnější organizace – MONALIGE, MPIGE a IPGE spolu však namísto spolupráce bojovaly o vedoucí postavení. To se změnilo v roce 1962 na výročním shromáždění OSN v New Yorku, kde se sešli Atanasio Ndongo Miyono (MONALIGE), Luis Maho (MPIGE) a José Perea Epota (IPGE) a domluvili se na společném postupu. V únoru 1963 poté vznikl v kamerunském Ambamu *Coordinating Bureau of Guinea Movements* (Koordinující úřad pro guinejská hnutí) s Mahem na postu prezidenta, Epotou jako viceprezidentem a Ndongem Miyone ve funkci generálního tajemníka. Přes počáteční nadšení byl úřad po několika měsících rozpuštěn. Jedním z důvodů byl názorový nesoulad jednotlivých hnutí v otázce spojení guinejských území s Kamerunem. Tuto myšlenku podporovala zejména IPGE, naopak rezolutně ji odmítalo MONALIGE.¹²⁴

5.2.3. Snaha odvrátit nevyhnutelné

Proces dekolonizace na španělských územích v Africe probíhal různým způsobem a v různé době. Zatímco Maroko získalo nezávislost již v roce 1956, Rovníková Guinea a enkláva Ifni si musely počkat až do let 1968 a 1969. Nejdéle trvalo Španělsku stažení se ze Západní Sahary, k němuž došlo v roce 1976. Přestože teoretická přítomnost Španělů v Africe zabírá relativně dlouhou časovou etapu, ke skutečně efektivní kolonizaci docházelo až ve 20. století, především v období po občanské válce. Dalo by se tedy říci, že skutečná kolonizace mnohdy nepřesáhla dobu trvání třiceti let.¹²⁵

¹²³ VILAR, s. 154.

¹²⁴ PÉLISSIER, s. 44–45.

¹²⁵ VILAR, s. 133–134.

Španělská vláda, vidouc zhoršující se postavení metropole v kolonii a ve snaze zbavit se neustálého tlaku na dekolonizaci ze strany OSN se pokusila na počátku 50. let vytvořit novou doktrínu, obhajující španělský kolonialismus. Inspiraci přitom tvůrci hledali v politice pozdního kolonialismu sousedního salazaristického Portugalska.¹²⁶ Hlavním účelem bylo odlišit španělský kolonialismus od kolonialismu britského a francouzského. Výsledkem snažení bylo definování pěti údajných charakteristických prvků španělské koloniální politiky. Byly to: „úplná absence rasistického jednání, vrozená náklonost Španělů ke všemu africkému, sklon španělského národa k misionářství, chybějící ekonomické vykořisťování koloniálních oblastí a existence míšeni ras.“¹²⁷

Když ideologická argumentace nepomohla, muselo Španělsko přistoupit k reformám. V roce 1958 započala politika *provincializace*, jež změnila statut území na provincie a zajistila užší propojení kolonií s metropolí. Jako první se toto opatření dotklo enklávy Ifni a území na Sahaře. V roce 1959 byl stejný postup uplatněn i v případě Španělské Guiney, jejíž název byl změněn na *Región Ecuatorial de España* a území rozděleno na dvě provincie – ostrovní Fernando Poo a kontinentální Río Muni. Obě provincie byly nadále spravovány generálním guvernérem.¹²⁸ Ve skutečnosti však došlo jen k malým změnám ve správě provincie a koloniální dominance Španělska zůstala nedotčena. Asimilační reforma vyvolala odpor guinejských nacionalistických hnutí a OSN podrážděně reagovala na španělskou snahu se po vzoru Portugalska vyhnout mezinárodnímu dohledu nad koloniálními otázkami. Přesto s sebou *provincializace* přinesla jednu zásadní změnu a to zvýšenou afrikanizaci administrativy. Díky ní se mohla pomalu připravovat domorodá elita, jež měla v budoucnu převzít správu nově vzniklého svobodného státu.¹²⁹

Španělská vláda si na počátku 60. let pomalu, ale jistě začala uvědomovat neodvratitelnost konce svého pečlivě budovaného koloniálního impéria a rozhodla se raději pokračovat v pozvolných liberalizačních reformách. Po *provincializaci* měla být španělským územím udělena autonomie. Tento záměr metropole byl veřejně vyhlášen 9. srpna 1963. Osmadvacátého listopadu téhož roku pak *kortesy* schválily zákon

¹²⁶ NERÍN I ABAD, s. 10–11.

¹²⁷ Tamtéž, s. 12.

¹²⁸ PÉLISSIER, s. 23.

¹²⁹ CAMPOS SERRANO, *The decolonization of Equatorial Guinea*, s. 98.

(s účinností od ledna 1964) o vzniku nového legislativního úřadu *Asamblea General* (Generální shromáždění), společného pro obě provincie a *Consejo de Gobierno* (Vládní rada), která se měla skládat z osmi členů volených *Asamblea General*, v čele s prezidentem. Funkce generálního guvernéra byla nahrazena postem *Comisario General* (Generální komisař). Obě provincie získaly právo vysílat své zástupce do *kortesů*.¹³⁰ Dvacátého prosince 1963 podepsal Franco *Ley de Bases del Gobierno Autónomo de Guinea Ecuatorial* (Základní zákon autonomní vlády Rovnickové Guiney). Provincie se opět spojily v jedinou entitu.¹³¹

Plebiscit o přijetí či nepřijetí autonomního režimu se uskutečnil 13. prosince 1963 a otázka zněla: „*Schvalujete svým hlasem Pravidla autonomního režimu Rovnickové Guiney?*“¹³² Hlasování bylo všeobecné (volit mohli všichni muži starší 21 let), rovné a tajné. Z celkového počtu 126 773 registrovaných voličů se referenda zúčastnilo 94 655 voličů, tedy 74 %. Výsledek 57 244 ‘Ano‘ a 35 365 ‘Ne‘ hovořil jasně a autonomní statut byl přijat.¹³³

Díky přijetí autonomie se mohla do vlasti vrátit většina exilových nacionalistů. Vláda jim zaručila amnestii a ochranu před stíháním. Od této chvíle tak mohla být nacionalistická hnutí řízena přímo z Rovnickové Guiney a jejich vůdci mohli začít plánovat další kroky k cestě za nezávislostí.¹³⁴

5.2.4. Ústavodárná konference a referendum o ústavě

Tlak OSN na koloniální mocnosti neustal ani po dalších reformách a Španělsko bylo od počátku 60. let každoročně urgováno Valným shromážděním, aby opustilo Guinejský záliv. Jedním z požadavků bylo i svolání konference pod patronátem OSN za účelem vypracování ústavy budoucího nezávislého státu Rovnicková Guinea.¹³⁵ V srpnu 1966 přijela do Guiney delegace Výboru pro dekolonizaci při OSN, která se zde setkala se zástupci všech politických stran a jednotlivých etnik. Španělská vláda se po dlouhém zdráhání rozhodla požadavku vyhovět a 10. října téhož roku vystoupila španělská delegace na půdě OSN s návrhem na postupnou dekolonizaci: nejprve se měla konat

¹³⁰ PÉLISSIER, s. 26–27.

¹³¹ GARCÍA ASCANIO, s. 22.

¹³² Tamtéž, s. 21.

¹³³ PÉLISSIER, s. 45.

¹³⁴ Tamtéž, s. 32.

¹³⁵ GARCÍA ASCANIO, s. 24.

Ústavodárná konference, poté mělo následovat referendum o přijetí ústavy, následně volby podle nové ústavy a nakonec samotné vyhlášení nezávislosti. Konání ústavodárné konference bylo naplánováno na následující rok. V guinejském táboře po tomto prohlášení zavládlo nadšení, pouze několik členů delegace, mezi nimi i tehdejší poslanec MONALIGE Francisco Macías Nguema, projevil nesouhlas, jelikož chtěli ústavu vypracovat až po osamostatnění a vyvarovat se tak zásahů metropole.¹³⁶

Konference se poprvé sešla 30. října 1967 v Madridu a předsedal jí španělský ministr zahraničí Fernando María Castiella. Guinea byla zastoupena početnou delegací složenou ze 47 členů.¹³⁷ Své zástupce vyslaly jak významnější organizace – MONALIGE (Atanasio Ndongo Miyono), MUNGE (Bonifacio Ondó Edu), tak i ty méně známé jako například Unión Bubi (Edmundo Bossio). Prakticky každé etnikum či hnutí se mohlo prostřednictvím svých vyslanců vyjadřovat k průběhu jednání. Právě velký počet a různorodost delegátů později působily problémy, docházelo k častým názorovým třenicím a atmosféra na jednáních houstla. Největší rozpory vyvolávala snaha etnika Bubi o udělení nezávislosti ostrovu Fernando Poo, který by tak byl oddělen od kontinentální části Río Muni a stal by se základem samostatného státu. Tento návrh však odporoval představě OSN o dekolonizaci.¹³⁸

V první fázi jednání, které trvalo od října do listopadu 1967, se konference zabývala základními body procesu dekolonizace, tedy vznikem provizorní vlády, jež by měla na starosti referendum o přijetí ústavy a dále stanovením harmonogramu, podle něhož se mělo konat referendum i následné volby. Delegáti se však především věnovali ošemetné otázce struktury nového státu. Ve hře bylo několik možností: za první nezávislost obou částí Rovníkové Guiney a vznik jednotného státu; za druhé vznik jednotného státu, ale s určitou autonomií pro ostrov Fernando Poo; za třetí vznik dvou samostatných státních útvarů z ostrovní části Fernando Poo a na kontinentě z Río Muni.¹³⁹ Narůstající rozepře mezi stoupenci jednotlivých návrhů vedly španělskou vládu k rozhodnutí o dočasném přerušení probíhajících jednání. První část konference tak byla navzdory nesouhlasu OSN předčasně ukončena 15. listopadu 1967.¹⁴⁰

¹³⁶ LACOSTA, s. 46.

¹³⁷ GARCÍA ASCANIO, s. 25.

¹³⁸ LACOSTA, s. 46.

¹³⁹ VILAR, s. 156.

¹⁴⁰ LACOSTA, s. 47.

Po několikaměsíční pauze bylo zasedání Ústavodárné konference obnoveno 17. dubna 1968. Španělsko již neoponechalo nic náhodě a „vnutilo“ guinejské delegaci svůj vlastní návrh ústavy. Guinejský tábor, vnitřně oslabený rozpory, bojem o vedoucí pozice, intrikami a hrubým vzájemným obviňováním vyslanců z kolaborace s metropolí, na návrh přistoupil. Podmínky byly značně neuspokojivé pro nově vznikající stát a nebylo místo pro jakékoliv úpravy. Kvůli počátečnímu nesouhlasu většiny afrických delegátů, musela španělská vláda pohrozit, že v případě odmítnutí nepodá republice v začátcích tolik potřebnou pomocnou ruku.¹⁴¹ Ústavodárná konference byla nakonec po schválení textu ústavy oběma delegacemi ukončena 22. června. Několik odbojných politiků, v čele s Macíase se ještě pokusilo proti vnucené ústavě protestovat v sídle OSN, ale jejich snahy se nesetkaly s úspěchem.

Co se týče samotné ústavy, hovořilo se v ní o Rovníkové Guineji jako o suverénní nedělitelné, demokratické a sociální republice s prezidentským systémem. Prezident měl být volen do pětiletého mandátu přímo, všeobecným a tajným hlasováním. Mezi hlavní ustanovení patřilo i dodržování základních lidských práv a svobod nebo dělba moci mezi legislativní, výkonné a soudní instituce. Nicméně ani jednohlasné přijetí ústavy nedokázalo smazat rozpory mezi jednotlivými stranami a hnutími, které propukly s plnou intenzitou v době před konáním referenda. Zatímco vůdci Unión Bubi (Edmundo Bossio), MUNGE (Bonifacio Ondó Edu), MONALIGE (Atanasio Ndongo Miyono) a další vedli kampaň za přijetí ústavy, Francisco Macías Nguema a jeho spojenci usilovali o opak.¹⁴²

Ještě před zahájením referenda svolalo Španělsko volební výbor, jenž měl z údajů o sčítání lidu z předchozího roku určit počet zákonných voličů. Celkový počet obyvatel v roce 1967 byl 248 941 – z toho 46 835 žilo na Fernando Poo, 200 106 v Río Muni a 2 000 na Annobónu. Nicméně v referendu mohli hlasovat pouze Guinejci „španělské národnosti“ a tak počet voličů klesl na 125 235. Propočty volební komise byly dosti pochybné, ale nikdo této skutečnosti nevěnoval větší pozornost.¹⁴³ Samotné referendum rozhodující o osudu ústavy schválené Ústavodárnou konferencí se konalo

¹⁴¹ VILAR, s. 156.

¹⁴² GARCÍA ASCANIO, s. 28.

¹⁴³ LACOSTA, s. 47.

11. srpna 1968 a jeho výsledkem bylo přijetí ústavy. Procentuální vyjádření počtu hlasů bylo 63 % 'Ano' a 35 % 'Ne'.¹⁴⁴

5.2.5. První (a poslední) svobodné volby, vyhlášení nezávislosti

Podle volebního kalendáře odsouhlaseného na konferenci v Madridu se volby konaly v září, největší pozornost byla věnována těm prezidentským. Při této příležitosti počet voličů „zázračně“ vystoupal na 137 755.¹⁴⁵ Jedním z kandidátů na post hlavy státu byl Atanasio Ndonga Miyono z MONALIGE, která však trpěla emočním odtržením od guinejského lidu, způsobeným mnohaletým vyhnanstvím a navíc připravila příliš „vědecký“ volební program, jemuž široká veřejnost nerozuměla. MUNGE, z něhož pocházel další kandidát Bonifacio Ondó Edu, zase neslo stigma spolupráce s autonomním režimem a navíc byl její vůdce obviňován členy vlastní strany z autoritářství. Francisco Macías Nguema (IPGE) naopak do boje vstupoval jako politik „nového typu“, kterému se navíc podařilo chytře využít nedostatků jeho oponentů a získat na svou stranu některé sympatizanty MONALIGE a MUNGE. V neposlední řadě zde byl ještě Edmundo Bossio z Unión Bubi, od kterého se však příliš dobrý výsledek neočekával.¹⁴⁶

V rámci předvolební kampaně přednesla nově vzniklá koalice IPGE-MUNGE-MONALIGE, nazývaná také *Grupo Macías* (Skupina Macías) pětibodový volební program, hovořící především o vytvoření sociální a ekonomické politiky nového státu, podpoře národního vědomí a navázání diplomatických vazeb jak se Španělskem, tak s dalšími zeměmi. První kolo voleb se uskutečnilo 22. září 1968 a žádný z kandidátů nezískal absolutní většinu. Dále postoupil Macías, jenž se umístil na prvním místě s 36 176 hlasy a Ondó Edu, který získal 31 941 hlasů. V době před konáním druhého kola se Macías snažil sliby, intrikami a nabízením budoucí spolupráce získat na svou stranu co nejvíce voličů, včetně vyřazeného Ndonga Miyone a Bossia. Osmadvacátého září proběhlo druhé kolo, v němž se jasným vítězem stal Francisco Macías Nguema.

¹⁴⁴ GARCÍA ASCANIO, s. 29.

¹⁴⁵ LACOSTA, s. 47.

¹⁴⁶ GARCÍA ASCANIO, s. 29.

Konečný součet činil 68 310 hlasů pro Macíase a 41 254 pro Ondó Edu.¹⁴⁷ Francisco Macías Nguema se tak stal prvním svobodně zvoleným prezidentem Rovníkové Guiney.

Španělsko oficiálně uznalo nově zvoleného prezidenta a 12. října 1968 byla slavnostně vyhlášena nezávislost republiky Rovníková Guinea. O převod moci do rukou Macíase se postaral španělský ministr informací a turismu Manuel Fraga Iribarne. Země se okamžitě stala v pořadí 126. členem OSN.¹⁴⁸ Přestože madridská vláda ještě před vyhlášením nezávislosti podepsala s nově zvolenými vládními orgány Rovníkové Guiney několik dohod zaručujících Španělsku prosazování jeho zájmů především v otázkách kultury, obrany a hospodářství, s koncem koloniální nadvlády přišlo i rapidní zhoršení diplomatických vztahů s ex-metropolí.¹⁴⁹ Guinejci si začali vylévat dlouho skrývaný vztek na španělských osadnících. Násilnosti a diskriminace vyvolaly vlnu emigrace, během níž v následujících šesti měsících opustilo Rovníkovou Guineu až 7 000 Španělů.¹⁵⁰

5.3. Vývoj po dekolonizaci

Rychlost a nepřipravenost dekolonizace Rovníkové Guiney předznamenaly vývoj po vyhlášení nezávislosti. Politické násilí, korupce a dramatické zhoršení vztahů se Španělskem byly logickým následkem. Rovníková Guinea po roce 1968 prožila období více či méně tragická, a nelze říci, že by si obyvatelstvo od zvolení prezidenta Macíase alespoň na chvíli mohlo vydechnout. Za jediné desetiletí vlády (1969–1979) strany *Partido Único Nacional de los Trabajadores* (Jednotná národní strana pracujících) – PUNT založené Macíasem se země propadla do chaosu a Rovníková Guinea zažila jednu z nejhorších a nejkrutějších diktatur, jaká na africkém kontinentě po dekolonizaci vládla.¹⁵¹

Pátého března 1969 mělo, alespoň podle oficiální propagandy, dojít k nezdařenému pokusu o atentát na hlavu státu. Akci měl mít na svědomí neúspěšný

¹⁴⁷ LACOSTA, s. 51.

¹⁴⁸ VILAR, s. 156.

¹⁴⁹ RODRÍGUEZ JIMÉNEZ, s. 1.

¹⁵⁰ LACOSTA, s. 46.

¹⁵¹ VILAR, s. 156.

kandidát na prezidenta Atanasio Ndongo Miyono. Tato událost zavdala Macíasovi a jeho stoupencům záminku k rozsáhlým represím, které se dotkly téměř všech obyvatel. Byly ničeny připomínky španělské přítomnosti, docházelo k pronásledování církevních činitelů, zatýkání a posílání do exilu bylo na denním pořádku. Morální degradace společnosti a úpadek politického aparátu prostupovaly celou zem.

Krvavou diktaturu ukončil až státní převrat uskutečněný 3. srpna 1979. Hlavním organizátorem byl prezidentův synovec, zástupce ministra obrany a vojenský guvernér, podplukovník Teodoro Obiang Nguema Mbasago.¹⁵² Důvod, proč k převratu došlo je otázkou, jednou z teorií je, že se synovec svého mocného příbuzného obával a v zájmu vlastní bezpečnosti naplánoval jeho svržení. Nadšení z úspěchu tzv. *Golpe de Libertad* (Převrat svobody) obyvatelstvu dlouho nevydrželo, jelikož velmi brzo vyšlo najevo, že Obiang míní pokračovat ve stopách nyní již bývalého prezidenta¹⁵³. Tak byla jedna diktatura nahrazena druhou, v rámci jediného klanu.¹⁵⁴

5.3.1. Španělské dědictví a diplomatické vztahy nezávislého státu

Bezprostředně po vyhlášení nezávislosti měla Rovnicková Guinea velmi dobré vyhlídky na to stát se soběstačným a prosperujícím státem, a to především díky dědictví, které jí zůstalo z doby španělské nadvlády. V první řadě se jednalo o světově uznávanou a bohatou španělskou kulturu, dále pak vynikající infrastrukturu a rozvinutou logistickou síť. V období dekolonizace měla navíc Rovnicková Guinea jeden z nejvyšších příjmů na hlavu v celé Africe, naopak procento negramotnosti bylo zdaleka nejnižší. Hlavní město Santa Isabel bylo obdivovaným architektonickým skvostem střední Afriky a stalo se vzorem pro další města. I zdravotnictví bylo na vysoké úrovni, město Bata v Río Muni se dokonce mohlo pyšnit jedním z nejlépe vybavených nemocničních komplexů ve střední Africe. Například i kojenecká úmrtnost byla 40krát nižší než na konci 90. let 20. století. Optimistické vyhlídky ale neměly dlouhého trvání a stejně tak, jak se zhoršovala situace politická, rozplýval se i sen o blahobytu.¹⁵⁵

¹⁵² BALBOA BONEKE, Juan, NGUEMA ESONO, Fermín, *La Transición de Guinea Ecuatorial. Historia de un fracaso*, Madrid 1998, s. 19–20.

¹⁵³ Svržený diktátor skončil velmi neslavně. Francisco Macías Nguema byl za své zločiny, mezi něž patřil například i kanibalismus, postaven před soud, 29. září 1979 odsouzen k smrti a ještě téhož dne zastřelen popravčí četou.; KLÍMA, s. 448.

¹⁵⁴ BALBOA BONEKE, NGUEMA ESONO, s. 21.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 17–18.

Zatímco ještě v roce 1968 byla Rovnicková Guinea dávana za vzor koloniálního rozvoje, brzy po vyhlášení nezávislosti se její ekonomika dostala do problémů. Produkce kakaa klesla odhadem z 38 300 metrických tun v letech 1968–1969 na 6 670 metrických tun v letech 1978–1979. Odliv schopných španělských osadníků a plantážníků v důsledku nastolení diktátorského režimu znamenal zemědělský sektor, ještě větší pohromu pro něj však znamenalo narušení přísunu pracovní síly z ostatních afrických zemí, na němž plantážnické hospodářství záviselo. S tím, jak postupně upadal export, skončila i myšlenka na životaschopný, nezávislý ekonomický systém.¹⁵⁶

Španělská vláda se zpočátku snažila poskytnout své bývalé kolonii pomoc a investovala do jejího rozvoje nemalé částky, avšak vzájemné vztahy se stále zhoršovaly a docházelo ke stále častějším konfliktům. S postupným vzdalováním se Španělsku souviselo i sbližování se s Francií a Spojenými státy. S Francií Rovnickovou Guineu pojily především společné ekonomické zájmy, zatímco Spojené státy byly motivovány spíše bohatými zdroji ropy na území Guiney. Právě těžba ropy mohla pomoci nastartovat novou etapu rozvoje guinejského hospodářství, avšak většinu zisků si nárokoval prezident Obiang, jeho široké příbuzenstvo a nejbližší stoupenci. V roce 1985 byla Rovnicková Guinea přijata do zóny franku a od té doby bylo podporováno šíření francouzštiny, což bezprostředně ohrožovalo tradiční španělskou kulturu. Rovnicková Guinea je unikátní zemí střední Afriky, jež za svou dlouhou historii, ani po svržení koloniální nadvlády, dosud nikdy nepoznala období klidu a demokracie.¹⁵⁷

¹⁵⁶ SUNDIATA, s. 91.

¹⁵⁷ VILAR, s. 157.

6. Závěr

Dopady kolonialismu a kvapné dekolonizace Afriky můžeme vnímat ještě dnes, desítky let po jejím skončení. Ať už se odráží v ekonomické nestabilitě afrických zemí či v současném problému s alarmujícím počtem emigrantů, který rok od roku stoupá. Nepřípravenost na radikální změnu, jakou dekolonizace bezesporu je, se nejvíce dotkla chudších států Afriky, hospodářsky závislých na evropských metropolích. Ty se ocitly zcela osamoceny a neschopny samy nastartovat svou ekonomiky. Bezradně také africké země bloudily na politické scéně, sen o demokracii se ve většině z nich brzy rozplynul, buď nastolením diktátorského režimu nebo kvůli vlivu Sovětského svazu.

Africké země po osamostatnění a krátkém období euforie čekal tvrdý návrat do reality. Jak již bylo řečeno, nebyla dekolonizace ve většině zemí nijak důkladně připravená, v důsledku toho po odchodu evropských úředníků chyběla společenská vrstva natolik schopná a zkušená, aby mohla vést stát. Vysoká míra korupce, časté střídání vlád a všeobecná nestabilita na politické scéně jsou logickým dopadem této nezkušenosti. Ruku v ruce s politickými nesnázemi kráčel i ekonomický úpadek a následná závislost na zahraniční pomoci. Zoufalé státy hledaly pomoc kde se jen dalo a tak často podléhaly vlivu Sovětského svazu a stávaly se socialistickými satelity na území Afriky. Navíc nanovo propukly staré kmenové třenice a náboženská nesnášenlivost, potlačené v období kolonialismu. Koloniální mocnosti svým způsobem domorodé obyvatelstvo spojovaly, představující společného nepřítele, proti kterému je nutno bojovat. Teď však byl nepřítel pryč a obyvatelé se obrátili opět proti sobě navzájem.

Zhoršující se situaci nedokázala zabránit ani OSN, tedy organizace, která měla rozhodující vliv na prosazení a průběh dekolonizace. Nyní se ukázala jako zcela bezzubá a neschopná jakkoliv účinně zasáhnout. Její členské státy pouze se založenýma rukama přihlížely chaosu, jenž propukl na africkém kontinentě. Tento stav bohužel přetrvává do dnešních dní.

Rovníková Guinea si prošla stejným historickým vývojem jako mnohé jiné africké země. Od svého objevení v 15. století byla permanentně okupována různými evropskými koloniálními mocnostmi. Nakonec ji pro sebe získalo Španělsko a začalo zavádět svou vlastní kulturu, normy chování, náboženství a další změny. Naprosto přitom ignorovalo domorodé tradice a myšlení. To vše zapříčinila doktrína o nižším

vývojovém stupni africké populace a „povinnosti bílého muže“ šířit civilizaci. V Rovnickové Guineji měla kolonizace naštěstí mírnější průběh než tomu bylo například ve Svobodném státu konžském. Španělsko svá území také hospodářsky využívalo, používalo přitom však v zájmu zvýšení produkce mírnějších nátlakových prostředků.

Relativně klidný průběh dekolonizace Rovnickové Guiney, který se obešel bez zbytečného krveprolití a veškeré spory se omezily na diplomatickou půdu, nezaručil zemi klidnou budoucnost. Absence násilností skončila s nástupem první diktatury Macíase Nguemy. Hrůzy, jimž bylo obyvatelstvo Rovnickové Guiney vystaveno během desetiletí vlády prezidenta Macíase, nemohl nikdo předvídat. Je paradoxem, že si země nejhorším obdobím ve své historii prošla až poté, co se zbavila koloniálního jha. Bylo by naivní domnívat se, že období španělské nadvlády přineslo Rovnickové Guineji jen to dobré, ale stejně neobhájitelné je tvrdit, že kolonizace znamenala jen to špatné. Kromě určité stability přinesla na subsaharská území i ekonomický rozvoj, vybudování kvalitní sítě infrastruktury a vyspělou španělskou kulturu. Druhou stranou mince je však potlačení původní domorodé kultury, rozsáhlá segregáční a diskriminační opatření, systém nucené práce a další.

V současné době je v Rovnickové Guineji relativní klid, pomineme-li fakt, že poslední demokratické volby proběhly v roce 1968 a že od té doby vládne zemi příslušníci jediného klanu. Zároveň pokračuje spor mezi jednotlivými etniky, především však mezi Bubi z ostrova Bioko a kontinentálními Fang. Tento nesoulad je podpořen nejen kulturními rozdíly, ale také nerovnoměrným rozdělením financí v době kolonialismu, kdy se Bioko díky většímu zájmu španělských investorů dnes těší poměrně vysokému stupni rozvoje zatímco obyvatelstvo opomíjeného kontinentálního území Río Muni má nižší životní úroveň. Jako ve většině rozvojových zemí i v Rovnickové Guineji dochází k ničení životního prostředí. Deštné pralesy pomalu ale jistě ustupují těžbě dřeva, příroda trpí i zvýšenou intenzitou těžby ropy.

Rovnicková Guinea má díky velkému nerostnému bohatství předpoklady stát se velmi bohatou zemí, bohužel však jako mnoho dalších afrických zemí neumí svůj potenciál využít. Na této skutečnosti má značný podíl diktátorský režim, který v zemi vládne nepřetržitě již od roku 1968. Významným faktorem bylo i odcizení se bývalé metropoli, která se své ex-kolonii zpočátku snažila pomoci. Tehdejší diktátor Macías

byl však zaměřen silně protišpanělsky a dal jasně najevo, že veškeré snahy španělské vlády jsou zbytečné a co víc, nechtěné.

Španělské državy v Guinejském zálivu byly bezesporu pro svou metropoli značně výnosným územím, které však nikdy nedosáhlo takového významu jako kolonie v Americe či Maroku. Veřejnost o Rovníkovou Guineu nejevila velký zájem, důvodem může být jak malá rozloha tak relativně značná vzdálenost od pevninského Španělska. Dá se tedy říci, že hlavní pozornost si Rovníková Guinea získala až v období dekolonizace, kdy se hrdé Španělsko, stále snící sen o rozsáhlé koloniální říši, nechtělo vzdát jednoho z posledních pout, spojujících ho se slavnou minulostí.

7. Seznam použité literatury a pramenů

7.1. Monografie

BALBOA BONEKE, Juan, NGUEMA ESONO, Fermín, *La Transición de Guinea Ecuatorial. Historia de un fracaso*, Madrid 1998.

BEEVOR, Antony, *Španělská občanská válka: 1936–1939*, Praha 2004.

BOLEKIA BOLEKÁ, Justo, *Aproximación a la historia de Guinea Ecuatorial*, Salamanca 2003.

BRAVO DÍAZ, David, FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, Manuela, MARTÍNEZ PEÑAS, Leandro, *La presencia española en África: Del fecho de allende a la crisis de Perejil*, Madrid 2012.

BRIDGEMAN, Brian, *Leci*, Cheb 1999.

CASTRO ANTOLÍN, Mariano Luis de, CALLE, María Luisa de la, *Origen de la colonización española en Guinea Ecuatorial (1777–1860)*, Valladolid 1992.

FERRO, Marc, *Dějiny kolonizací. Od dobývání po nezávislost 13. – 20. století*, Praha 2007.

KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*, Praha 2012.

kolektiv autorů; uspoř. BIHELLER, Bedřich, LAŠTOVIČKA, Bohuslav, *Bojovali jsme ve Španělsku*, Praha 1957.

LONGO, Luigi, *Madridská epopěj*, Praha 1958.

NÁLEVKA, Vladimír, *Čas soumraku: Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*, Praha 2004.

PÉLISSIER, René, *Spanish Africa – Afrique Espagnole. Etudes sur la fin d'un Empire (1957-1976)*, Orgeval 2005.

PRESTON, Paul, *Franco: krvavý diktátor nebo spasitel Španělska?*, Praha 2001.

SUNDIATA, Ibrahim, *Equatorial Guinea: Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, Oxford 1990.

UBIETO ARTETA, Antonio, REGLÁ CAMPISTOL, Juan, JOVER ZAMORA, José María, SECO SERRANO, Carlos, *Dějiny Španělska*, Praha 1995.

7.2. Články

CAMPOS SERRANO, Alicia, *El régimen colonial franquista en el Golfo de Guinea*, in: *Revista Jurídica Universidad Autónoma de Madrid*, 2000, no. 3, p. 79–108.

CAMPOS SERRANO, Alicia, *The decolonization of Equatorial Guinea: The relevance of the international factor*, in: *Journal of African History* 44, 2003, p. 95–116.

CHALUPA, Jiří, *Diktátor a prosperita. Francisco Franco a španělský „hospodářský zázrak“*, in: *Historický obzor* 20, 2009, no. I.-II., p. 14–25.

CHALUPA, Jiří, *Jak se dělá demokracie. Nástin demokratické transformace postfrankistického Španělska*, in: *Historický obzor* 9, 1998, no. I.-II., p. 17–22.

LACOSTA, Xavier, *España – Guinea, 1969: la estrategia de la tensión, parte I (de II)*, in: *Historia* 16, 2001, no. 297, p. 46–63.

MARTÍNEZ CARRERAS, José, *Guinea Ecuatorial española en el contexto de la Segunda Guerra Mundial*, in: *Cuadernos de Historia Moderna y Contemporánea*, 1985, no. 6, p. 243–256.

NERÍN I ABAD, Gustau, *Mito franquista y realidad de la colonización de la Guinea Ecuatorial*, in: *Estudios de Asia y África* 32, 1997, no. 1, p. 9–30.

SUÁREZ BLANCO, Sergio, *Las colonias españolas en África durante el primer franquismo 1939-1959. Algunas reflexiones*, in: *Espacio, tiempo y forma, serie 5, Historia contemporánea*, 1997, no. 10, p. 315–331.

VILAR, Juan Bautista, *Franquismo y descolonización española en África*, in: *Historia Contemporánea*, 2005, no. 30, p. 129–158.

7.3. Ostatní

GARCÍA ASCANIO, Paula, *Guinea Ecuatorial: de colonia a sultanato*, Universidad Complutense (diplomová práce), Madrid 2010.

RODRÍGUEZ JIMÉNEZ, José Luis, *La independencia de Guinea Ecuatorial (Octubre 1968) y el rápido deterioro de las relaciones entre España y la ex colonia (Febrero-Marzo 1969)*, VI. Congreso de la Asociación de Historiadores del Presente, La apertura internacional de España. Entre el franquismo y la democracia, 1953–1986, Instituto de Estudios Europeos, Universidad de Valladolid, 2014.

Resumé

The topic of this bachelor thesis is a development of Equatorial Guinea under the Spanish supremacy, mainly during the period of Franco's Spain. This terminal phase of Spanish colonialism in Africa began in 1939 after Franco's triumph in the Spanish Civil War and ended on 12th October 1968, when Equatorial Guinea gained its independence on Spain. The main focus is on the colonial administration, the differences between the first and the second period of Spanish colonization and also the complicated process of decolonization.

The Spanish domination over Equatorial Guinea brought good factors as much as the bad ones. Implementation of Spanish culture and specific way of life led to an economic development and political stability, but at the same time to segregation of native ethnics and suppression of unique indigenous traditions.

After the declaration of independence Equatorial Guinea struggled to find its place in the sun and unfortunately fell under a tyrannical regime of elected president Francisco Macías Nguema. This cruel dictator was overthrown in 1979 but immediately replaced by his own nephew, Teodoro Obiang who was behind the putsch. There is a relative peace in Equatorial Guinea nowadays, but the economic situation of the country is still very bad and huge incomes from the oil extraction mostly ends in the pockets of president Obiang and his faithful followers.